

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

ZAKLJUČNA PROJEKTNA NALOGA

JURE ČEHOVIN

KOPER, 2017

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

Zaključna projektna naloga

PROBLEM BREZPOSELNOSTI MLADIH V
GORIŠKI REGIJI

Jure Čehovin

Koper, 2017

Mentorica: doc. dr. Suzana Laporšek

POVZETEK

K povečevanju zaposlitvenih možnosti mladih Slovenija pristopa s programi aktivne politike zaposlovanja, kot je projekt *Zaposli.me*. Pri selekciji zaposlitev sta ključna kriterija izobrazba in delovne izkušnje. Stopnja delovne aktivnosti mladih v Sloveniji se je med letoma 2005 in 2015 zniževala, pri čemer je za moške v povprečju znašala med 18-20 %. Pri ženskah je leta 2015 dosegla najnižjo vrednost – manj kot 15 %. Ključni razlog za prijavo na ZRSZ med mladimi je iztek zaposlitve za določen čas. Goriška statistična regija je med letoma 2013 in 2015 beležila drugi najnižji delež brezposelnih mladih v Sloveniji.

Ključne besede: brezposelnost, zaposlovanje, mladi, Goriška statistična regija.

SUMMARY

To increase the youth employment opportunities, Slovenia approaches to active employment policy programs, such as the project *Zaposli.me*. The key criteria in the process of recruitment are education and job experience. The share of youth employment in Slovenia from 2005 to 2015 decreased, while men averaged between 18-20%. In 2015, women reached the lowest value below 15%. Among young people, the key reason for an application to the ESS is expiry of fixed-term employment. Statistical region Gorica recorded the second lowest percentage of unemployed young people in Slovenia between 2013 and 2015.

Keywords: unemployment, employment, youth, statistical region Gorica.

UDK: 331.56-053.6(043.2)

VSEBINA

1	Uvod.....	1
1.1	Oprelitev področja in opis problema.....	1
1.2	Namen, cilji in raziskovalna vprašanja.....	2
1.3	Metode raziskovanja.....	3
1.4	Predpostavke in omejitve raziskave.....	4
2	Oprelitev in merjenje brezposelnosti.....	5
2.1	Oprelitev brezposelnosti.....	5
2.2	Vrste brezposelnosti.....	5
2.3	Merjenje brezposelnosti.....	6
3	Brezposelnost mladih.....	8
3.1	Oprelitev brezposelnosti mladih.....	8
3.2	Vzroki in posledice brezposelnosti mladih.....	9
4	Empirična analiza stanja na trgu dela mladih.....	12
4.1	Stanje in trendi brezposelnosti mladih v EU.....	12
4.2	Stanje in trendi brezposelnosti mladih v Sloveniji.....	13
4.2.1	Brezposelnost mladih po spolu.....	15
4.2.2	Brezposelnost mladih po izobrazbi.....	16
4.2.3	Starost.....	17
4.2.4	Trajanje brezposelnosti mladih.....	17
4.3	Stanje in trendi brezposelnosti mladih goriške regije.....	19
4.4	Ugotovitve empirične raziskave.....	22
5	Ukrepi aktivne politike zaposlovanja za zmanjšanje brezposelnosti mladih.....	24
6	Zaposlitvene možnosti in spodbude za zaposlovanje mladih v goriški regiji – analiza na podlagi intervjujev.....	27
6.1	Metodološki okvir.....	27
6.2	Rezultati intervjujev.....	28
7	Zaključek.....	35
	Literatura.....	37

SLIKE

Slika 1: Prebivalci Slovenije, stari od 15 do 29 let, in njihov delež v skupnem prebivalstvu ...	8
Slika 2: Odstotek brezposelnih v starosti do 26 let med vsemi brezposelnimi (v %)	14
Slika 3: Stopnja brezposelnosti mladih v Sloveniji v starosti 15-24 let v obdobju 2005-2015 (v %).....	14
Slika 4: Stopnja brezposelnosti mladih med 15. in 24. letom v Sloveniji med letoma 2005 in 2015 glede na spol	15
Slika 5: Delež brezposelnih mladih v Sloveniji med letoma 2009 in 2015 glede na stopnjo izobrazbe	16
Slika 6: Struktura mladih po trajanju brezposelnosti v letih 2008-2015 (v %).....	18
Slika 7: Struktura brezposelnih mladih glede na razlog prijave na ZRSZ med letoma 2008 in 2013.....	19
Slika 8: Delež mladih brezposelnih (15-24 let) po statističnih regijah med letoma 2013 in 2015.....	20
Slika 9: Stopnja registrirane brezposelnosti mladih (15-24 let) decembra 2015 glede na statistične regije v Sloveniji	21

PREGLEDNICE

Preglednica 1: Stopnja delovno aktivnega prebivalstva v starosti 15 do 24 let v obdobju 2005-2015 (v %) v Sloveniji in ostalih državah članicah EU glede na spol	12
Preglednica 2: Stopnja brezposelnosti v starosti 15 do 24 let v obdobju 2005-2015 (v %) v Sloveniji in ostalih državah članicah EU	13
Preglednica 3: Stopnja registrirane brezposelnosti mladih goriške regije v obdobju 2011-2015	20
Preglednica 4: Ukrepi APZ za mlade brezposelne med letoma 2010 in 2015	24

KRAJŠAVE

Ur. l. RS	Uradni list Republike Slovenije
APZ	Aktivne politike zaposlovanja
ILO	Mednarodni urad za delo
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
OS	Območna služba
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
UMAR	Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

1 UVOD

1.1 Opredelitev področja in opis problema

Za mlade predstavlja zaposlitev simboličen prehod v dobo odraslosti, finančno neodvisnost in svobodo. Zaradi vsega navedenega je med mladimi zaposlitev cenjena. Plačano delo predstavlja večji del življenja odraslih v zahodni družbi. Zagotovljen dostop do zaposlitve potencialno ponuja številne ugodnosti, med katerimi dohodek ni najpomembnejši (Kralj idr. 2014).

Posebno področje preučevanja v literaturi je namenjeno brezposelnosti mladih. Mladi iskalci se pri zaposlovanju in pri doseganju kariernih ciljev soočajo s številnimi ovirami tudi zaradi dejavnikov, kot so spol, izobrazba, kvalifikacijska struktura (Ignjatović 2006).

Brezposelnost med mladimi predstavlja velik socialni, psihološki in ekonomski problem. Z identifikacijo dejavnikov, ki vodijo v potencialno brezposelnost, je mogoče sklepati o ranljivosti skupine. Eden od teh dejavnikov je spol. Številne izvedene raziskave ugotavljajo, da imajo mladi moški več možnosti pridobiti zaposlitev kot mlade ženske. Naslednji dejavnik, ki pomembno vpliva na brezposelnost mladih, je stopnja dosežene izobrazbe. Spremenjene razmere na trgu dela, ki smo jim priče v zadnjih letih, poudarjajo pomen izbrane smeri izobrazbe ter pridobljenih delovnih izkušenj. Med mladimi, ki imajo visoko doseženo stopnjo izobrazbe, raste delež brezposelnih. Na tem mestu je pomembno poudariti, da je v skupini mladih brezposelnih še vedno največ tistih, ki imajo končano nižjo stopnjo izobrazbe (kamor štejemo dokončano osnovnošolsko in srednješolsko izobrazbo) (ZRSZ 2015).

Mladi so pogosto prepoznani kot ranljivejša družbena skupina, ko govorimo o zaposlovanju in razvoju politik na tem področju. V državah članicah Evropske Unije (v nadaljevanju EU) je bila stopnja brezposelnosti med mladimi leta 2016 več kot dvakrat večja kot med odraslimi – 18,4 % v primerjavi z 8,3 % (Eurostat 2016). V Sloveniji se je v obdobju zadnjih desetih let delež mladih v celotni strukturi brezposelnih pomembno zmanjšal, na kar je vplivalo predvsem podaljševanje šolanja. Upoštevati moramo, da na gibanje deleža mladih brezposelnih močno vpliva gibanje brezposelnih v drugih starostnih skupinah. Posledično upad deleža brezposelnosti ni nujno dober indikator položaja mladih na trgu delovne sile (Domadenik idr. 2013). Pomemben učinek na zaposlovanje mladih je imela gospodarska kriza, v času katere se je povprečna stopnja brezposelnosti mladih po letu 2007 znotraj celotne EU zvišala, pri čemer je razmerje med državami ostalo podobno. V letu 2008 je stopnja brezposelnosti mladih v EU znašala 11,1 % (Eurostat 2015a). V letu 2012 je stopnja brezposelnosti mladih v državah EU narasla na 23,3 %. V letu 2013 se je še povečala na 23,7 %, v letu 2014 pa je stopnja brezposelnosti med mladimi upadla na 22,2 %. Med državami EU najnižjo stopnjo brezposelnosti mladih beležijo Nemčija, Avstrija in Nizozemska (Eurostat 2015a). V Sloveniji je stopnja brezposelnosti mladih v starosti od 15 do 24 let v letu 2012 znašala 20,6 %, v letu

2013 je narasla na 21,6 %, v letu 2014 pa upadla na 20,2 %, kar je pod povprečjem EU. Za primerjavo: v prvi polovici leta 2015 je bilo v povprečju brezposelnih 12,9 % aktivnega prebivalstva v Sloveniji. Povprečno število brezposelnih se je v letu 2015 zmanjšalo za 0,2 % v primerjavi z letom 2014 (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti 2015)¹. V letu 2015 se je v povprečju samo v območni službi (v nadaljevanju OS) Murska Sobota povečalo število brezposelnih (za 1,5 %). Brezposelnost se je v letu 2015 glede na predhodno leto v povprečju najbolj znižala v OS Kranj (upad za 9,6 %), OS Velenje (upad za 9,5 %), OS Novo Mesto (upad za 9,4 %) in OS Nova Gorica (upad za 9,3 %) (ZRSZ 2016).

Med mladimi (15-24 let) in starejšimi (55-64 let) so v trendu fleksibilne oblike zaposlovanja. Uveljavile so se kot posledica prilagajanja obstoječim gospodarskim razmeram. V zasebnem sektorju se v povprečju pojavlja več atipičnih oblik zaposlovanja kot v javnem sektorju. Res je, da se tudi v javnem sektorju ta delež povečuje (Bergström in Storrie, 2003, po Južnik Rotar 2007). Kot posebno obliko fleksibilizacije na slovenskem trgu delovne sile je treba izpostaviti študentsko delo, ki predstavlja pomemben segment zaposlovanja mladih. S študentskim delom so povezane številne zlorabe, zaradi katerih delo po svoji obliki pogosto presega zakonsko določene okvirje. V teoriji gre pri študentskem delu za enakovreden segment trga delovne sile. V praksi se dogaja, da študenti predstavljajo nelojalno konkurenco mladim, predvsem tistim, ki zaposlitev iščejo prvič (Ignjatović 2006).

K povečevanju zaposlitvenih možnosti mladih država pristopa s programi aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju APZ). Program APZ posega v trg dela z načrtovanimi ukrepi z namenom odprave kratkoročnih težav trga dela. Med te sodijo težave, ki jih z obstoječimi sistemskimi rešitvami in ukrepi alternativnih politik ne moremo učinkovito odpraviti (Leskošek 2009). Program APZ obsega štiri ukrepe: (1) usposabljanje in izobraževanje, (2) spodbude za zaposlitev, (3) kreiranje novih delovnih mest ter (4) spodbujanje samozaposlovanja (MDDSZ 2015). Poseben cilj navedenih ukrepov je spodbujanje nosilcev razvoja, ki bi sprejemali inovativne in posebne prijeme v lokalnem okolju (Leskošek 2009).

1.2 Namen, cilji in raziskovalna vprašanja

Namen zaključne projektne naloge je preučiti problematiko brezposelnosti mladih na območju goriške regije, pri čemer bomo izpostavili dejavnike brezposelnosti mladih na obravnavanem območju ter ukrepe za spodbujanje zaposlovanja mladih.

Cilji naloge so:

- pregledati relevantno literaturo in predstaviti teoretična in empirična izhodišča s področja trga dela s posebnim poudarkom na brezposelnosti mladih;

¹ V nadaljevanju MDDSZ.

- opredeliti vzroke in dejavnike brezposelnosti mladih v Sloveniji in EU;
- na podlagi statističnih podatkov analizirati stanje mladih na trgu dela v Sloveniji (primerjava z EU) s posebnim poudarkom na brezposelnosti mladih v goriški regiji;
- predstaviti trende in načine zaposlovanja mladih v Sloveniji;
- opisati pomen izvajanja aktivne politike zaposlovanja in ukrepov za zaposlovanje mladih;
- na podlagi intervjujev predstaviti ukrepe za spodbujanje zaposlovanja mladih v goriški regiji.

V okviru zaključne projektne naloge bomo skušali odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kakšno je stanje na trgu dela mladih v goriški regiji v primerjavi s celotno Slovenijo?
- Kateri dejavniki pomembno vplivajo na brezposelnost mladih v goriški regiji?
- Kakšna so prizadevanja mladih, lokalne skupnosti in države ter s kakšnimi programi za zmanjšanje brezposelnosti mladih v goriški regiji?

1.3 Metode raziskovanja

Zaključno projektno nalogo sestavljata teoretični in empirični del. Prvi temelji na deskriptivnem (opisnem) pristopu in pregledu domače ter tuje literature. Uporabljene metode:

- deskriptivna metoda z namenom preučevanja na nivoju opisovanja problematike brezposelnosti s poudarkom na brezposelnosti mladih;
- komparativna metoda, s katero smo primerjali brezposelnost mladih v EU in Sloveniji in stališča različnih avtorjev z namenom odkrivanja podobnosti in razlik v trendih in vzrokih ter posledicah brezposelnosti mladih.

V empiričnem delu smo podrobneje analizirali problem brezposelnosti mladih v obravnavani regiji. Prvi del temelji na statističnih podatkih pridobljenih na SURS-u (v nadaljevanju SURS), Eurostatu in Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ). Na osnovi teh podatkov smo analizirali stanje na trgu dela mladih v Sloveniji s posebnim upoštevanjem goriške regije in ga primerjali s stanjem v EU. Analiza obsega prikaz stanj in opisnih statistik brezposelnosti mladih in prikazuje trende pri zaposlovanju mladih. Drugi del temelji na delno strukturiranih intervjujih, s pomočjo katerih smo pridobili podatke o dejavnikih brezposelnosti mladih in ukrepih spodbujanja zaposlovanja mladih v goriški regiji. Izvedli smo pet intervjujev, in sicer z zaposlenimi, ki se ukvarjajo s področjem zaposlovanja mladih na ZRSZ, predstavnikom lokalne skupnosti, predstavnikom Mladinske organizacije in Študentskega servisa. Intervjuje smo opravili v maju 2016.

1.4 Predpostavke in omejitve raziskave

Predpostavljamo, da bodo podatki, ki jih bomo uporabili in zbrali z intervjuji, dovolj dobro predstavili realno stanje na trgu dela. Naša predpostavka bo prav tako »vse drugo je nespremenjeno«, kar nam omogoča, da se bomo osredotočili le na pojav sam, ne pa tudi na druge vzporedne vplive, ki so sicer prisotni, niso pa predmet našega proučevanja.

V zaključni projektni nalogi se osredotočamo na problematiko brezposelnosti mladih med 15. in 29. letom starosti v goriški regiji. Ena od ključnih omejitev te naloge je, da ugotovitev ne bo mogoče posplošiti na vse skupine prebivalstva ali celotno Slovenijo. Uradne statistike beležijo registrirani delež brezposelnosti populacije, zato moramo analizirane številke v povezavi z brezposelnostjo razumeti z določenim zadržkom. Nadalje, obstaja določena stopnja verjetnosti, da odgovori intervjuvancev zaradi različnih razlogov (npr. časovna stiska, slabo počutje) niso objektivni, iskreni ali dovolj natančni. Pri manjšem številu zajetih intervjuvancev zaradi tega niso verodostojni. Glede na to, da se v zaključni projektni nalogi osredotočamo na problematiko brezposelnosti med mladimi v goriški regiji, in dejstvo, da uradne statistične baze (ZRSZ, SURS) ne nudijo veliko informacij o posamičnih statističnih regijah, v empiričnem delu naloge ne moremo ponuditi mnogo statističnih prikazov posebej za goriško regijo. Izgubo bomo skušali nadomestiti s poglobljenimi delno strukturiranimi intervjuji, na katere bodo odgovarjali strokovnjaki, pristojni za problematiko na območju goriške regije.

2 OPREDELITEV IN MERJENJE BREZPOSELNOSTI

2.1 Opredelitev brezposelnosti

Za opredelitev brezposelnosti je najprej treba razumeti koncept aktivnega prebivalstva. Aktivno prebivalstvo so osebe, stare med 15 in 65 let. Sestavlja ga delovno aktivno prebivalstvo in registrirane brezposelne osebe. Na drugi strani med neaktivno prebivalstvo štejemo osebe, ki so stare več kot 15 let in niso razvrščene v delovno aktivno prebivalstvo ali med brezposelne osebe (Svetin in Osvald 2016).

Zakon o urejanju trga dela (v nadaljevanju ZUTD) (Ur. l. RS, št. 80/10, 21/13, 63/13, 100/13) kot brezposelno opredeli osebo, ki izpolnjuje naslednje pogoje: ne sme biti v delovnem razmerju oziroma samostojno zaposlena, ne sme biti lastnik, zakupnik, najemnik ali drug uporabnik kmetijskega ali gozdnega zemljišča. Brezposelna oseba ne more imeti statusa upokojenca, študenta, dijaka ali vajenca in se ne sme udeleževati izobraževanja odraslih (velja za mlajše od 26 let). Brezposelna oseba mora biti zmožna za delo, prijavljena na ZRSZ in biti na voljo za zaposlitev kot aktivni iskalec zaposlitve. Po opredelitvi Mednarodnega urada za delo (ang. International Labour Organization, v nadaljevanju ILO) med brezposelne štejemo ljudi, ki: (1) so brez dela, (2) so na voljo za delo in (3) iščejo delo v izbranem obdobju. Da posameznika obravnavamo kot brezposelnega, mora ta izpolnjevati vse tri navedene pogoje (ILO 2001).

2.2 Vrste brezposelnosti

V gospodarstvu se načeloma pojavljajo tri osnovne vrste brezposelnosti. To so frikcijska brezposelnost, strukturna brezposelnost in ciklična brezposelnost. Vsako od teh vrst podrobneje obravnavamo v nadaljevanju.

Frikcijska brezposelnost je posledica stalne menjave zaposlitve prebivalstva. Obravnava se kot začasna, kratkotrajna (trajanje od enega dneva do nekaj mesecev) in pomeni obdobje med dvema stalnima zaposlitevama. Gre za prostovoljno brezposelnost (Hrovatin 2003). Frikcijsko brezposelnost imenujemo tudi "običajna" brezposelnost. Zaznati jo je mogoče tudi v gospodarstvih s polno zaposlenostjo. Gre za dnevne migracije na trgu dela, kjer posamezniki (1) zapuščajo delovna mesta z namenom iskanja zaposlitve v drugem kraju, (2) se upokojujejo in (3) iščejo zaposlitev po doseženi izobrazbi (Mernik 2012).

Strukturna brezposelnost je posledica heterogenosti in omejene mobilnosti delovne sile v času strukturnih sprememb v gospodarstvu. V času teh sprememb obstajajo sektorji s presežno delovno silo in sektorji, kjer je delovne sile premalo (Bubnov-Škoberne 1997). Strukturna brezposelnost pomeni pokritje z delovnimi mesti, ki jih zasedejo kandidati z neustrezno izobrazbo oziroma delovnimi izkušnjami. Prihaja do neskladij med ponudbo delovnih mest in

povpraševanjem. Delovna mesta niso prilagojena sposobnostim iskalcev zaposlitve oziroma iskalci zaposlitev ne ustrezajo pogojem razpisanih prostih delovnih mest. Razlogi za strukturno brezposelnost izhajajo iz vrste poklicev, stopnje dosežene izobrazbe, delovnih izkušenj (usposobljenosti), regionalne razporeditve delovnih mest (prav tam).

Ciklična brezposelnost je posledica specifičnega delovanja gospodarskih ciklov. Pojavi se v obdobju gospodarske recesije, tj. v obdobju, ko gospodarska aktivnost stagnira in bruto domači proizvod pada ali je negativen. Kriza v gospodarstvu prizadene vse sektorje ali vsaj večino. Rezultati se kažejo v zmanjšani proizvodnji, posledično pride do odpuščanja delovne sile neodvisno od starosti, izobrazbe ali vrste dela. Rešitev doseganja nižje stopnje brezposelnosti v gospodarstvu nudi prehod v drugo fazo cikla, ki jo imenujemo tudi ekspanzivna faza. V njej gospodarstvo okreva, zaradi česar pride do oživljanja gospodarstva (Samuelson in Nordhaus 2002).

Pomemben koncept je tudi naravna stopnja brezposelnosti, ki jo ekonomisti označujejo kot primerno stopnjo brezposelnosti. Opredelitev naravne stopnje brezposelnosti je v strokovni literaturi več (Malačič, Kešeljević in Sambt 2009):

- pri naravni stopnji brezposelnosti sta inflacija mezd in inflacija cen stabilni oziroma na sprejemljivih ravneh;
- ena od opredelitev pravi, da je ob naravni brezposelnosti vsa brezposelnost prostovoljna;
- v primerih, ko porast agregatnega povpraševanja ne povzroči nadaljnjega padanja brezposelnosti, prav tako govorimo o naravni ravni brezposelnosti.

Problem koncepta naravne stopnje brezposelnosti je, da je ni mogoče neposredno opazovati. Zgolj neposredni statistični podatki omogočajo opazovanje in statistično spremljanje dejanske brezposelnosti. Nedvomno pa je naravna oblika brezposelnosti zanimiv koncept v ekonomski teoriji (Malačič, Kešeljević in Sambt 2009).

2.3 Merjenje brezposelnosti

Bubnov-Škoberne (1997) razlaga, da obseg in stopnjo brezposelnosti merimo z dvema metodama: registrirano in anketno brezposelnostjo. Med registrirano brezposelne osebe v Sloveniji prištevamo posameznike, ki so prijavljeni na ZRSZ. V to skupino sodijo osebe, starejše od 15 let, in starejše osebe, ki ne izpolnjujejo pogojev za pridobitev pokojnine za najnižjo zavarovalno dobo ter izpolnjujejo splošne zdravstvene pogoje za delo² (ZRSZ 2015). Obstajajo še drugi pogoji, ob izpolnjevanju katerih opredeljujemo registrirano brezposelne osebe – to so tiste značilnosti, ki veljajo za opredelitev brezposelne osebe in smo jih v delu že obravnavali (npr. osebe ne smejo biti upokojene). Uradne statistike izvajajo obsežne ankete o delovni sili, da bi zbrale podatke o številu oziroma deležu brezposelnih oseb v Sloveniji (npr.

² Zavarovalna doba znaša 15 let.

struktura neaktivnega prebivalstva) – govorimo o anketni brezposelnosti. Med anketno brezposelne posameznike štejemo tiste anketirane osebe, ki v referenčnem (zadnjem) tednu pred anketiranjem niso bile delovno aktivne, hkrati pa iščejo delo in so ga pripravljene sprejeti takoj (v naslednjih dveh tednih) (SURs 2016). Pridobljeni rezultati so primerljivi na mednarodni ravni. Pomanjkljivost teh podatkov je majhen vzorec zajetih anketirancev, zaradi česar podatki niso natančni, kot bi želeli. Celotna populacija je pri anketni brezposelnosti razdeljena na dve skupini: (1) mlajše od 15 let in (2) starejše od 15 let (SURs 2017).

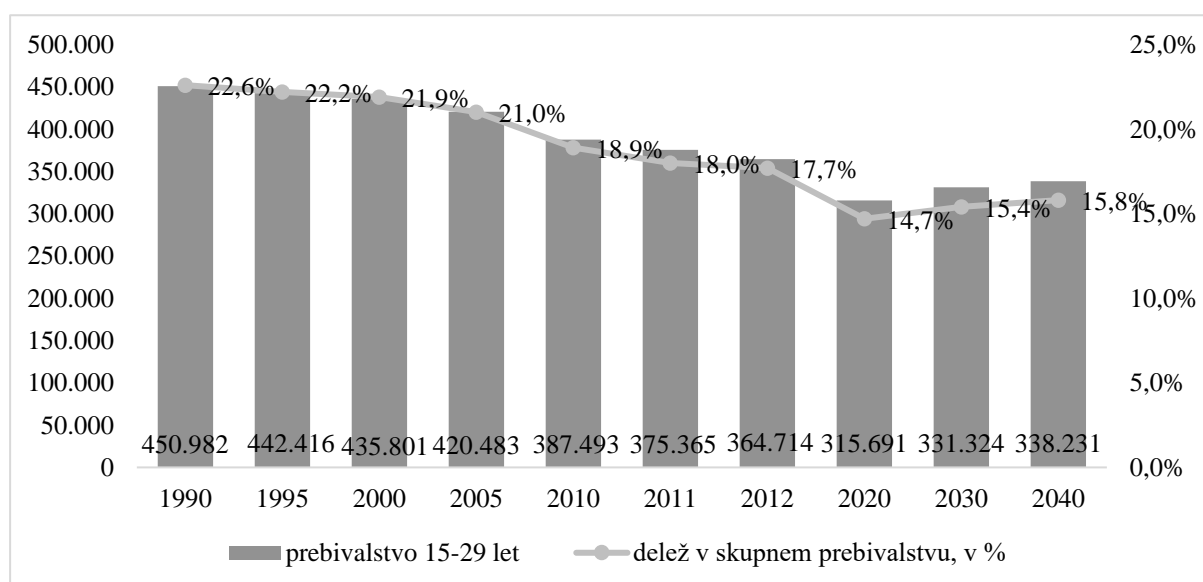
Do razlik obema pristopoma merjenja brezposelnosti pride zaradi različnega zbiranja podatkov in definicij, ki jih na primerih opisujemo v nadaljevanju. Prvič, posamezniki se lahko zaposlijo na črno v kontekstu sive ekonomije, četudi so uradno brezposelni. Po nekaterih ocenah znaša obseg sive ekonomije v Sloveniji 24,1 % celotnega BDP³ (Vlada RS 2013). Drugič, merila aktivnega iskanja zaposlitve zaradi pasivnosti ne izpolnjujeta dve skupini populacij: (1) starejši brezposelni in (2) dolgotrajno brezposelni. Tretji razlog je socialne narave in v primeru brezposelnosti v Sloveniji obsega ugoden sistem zavarovanja in zagotavljanje minimalnih stroškov, potrebnih za preživetje. Ravno zaradi omenjenih ugodnosti se nekateri posamezniki prijavijo na ZRSZ (Kajzer 2001).

³ Podatek velja za leto 2011.

3 BREZPOSELNOST MLADIH

3.1 Opredelitev brezposelnosti mladih

Mladi so poleg žensk in starejših ter invalidov ogrožena skupina na trgu dela. Mlade na trgu dela zaznamuje višja stopnja brezposelnosti in manj ugodni pogoji zaposlitve (Domadenik idr. 2013). Osnovna značilnost kategorije mladih na trgu dela predstavlja koncept mladosti. Gre za obdobje različnih prehodov in sprejemanja različnih vlog na delovnem področju. Pri tem je pomembno tudi oblikovanje različnih socialnih in osebnih odnosov. Delodajalci so pozorni predvsem na naslednje tri sklope značilnosti, ko govorimo o konceptu mladostništva v povezavi z zaposlovanjem: (1) koliko znanja imajo mladi, (2) kakšne so njihove delovne izkušnje in (3) katere so njihove osebnostne značilnosti, izoblikovane v procesu socializacije (Trbanc in Verša 2001). Pri obravnavi skupine mladih na trgu dela bomo v zaključni projektni nalogi uporabljali klasifikacijo, ki jo je oblikoval Urad za mladino RS. Med mlade bomo v skladu s to klasifikacijo uvrstili osebe med 15. in 29. letom starosti (Urad za mladino RS, b.l.).

Slika 1: Prebivalci Slovenije, stari od 15 do 29 let, in njihov delež v skupnem prebivalstvu

Vir: SURS 2015; Eurostat 2015.

Slika 1 prikazuje število mladih in njihov delež v skupnem prebivalstvu v starosti od 15 do 29 let med letoma 1990 in 2012. V projekciji, ki jo prikazujejo zadnji trije stolpci na sliki 1, sta predvidena število in delež mladih do leta 2040. Glede na projekcijo je pričakovati zmanjšanje števila mladih do leta 2023; sledilo bo obdobje skromne rasti. Splošne demografske spremembe v prihodnosti bodo močno vplivale na trg dela. V naslednjih desetletjih se število in delež mladih v skupnem prebivalstvu ne bosta pomembno zmanjšala. Pričakovati je močno povečanje deleža starejših v starosti nad 65 let, ki bodo do leta 2060 predstavljali 31,6 % delež in s tem

skoraj tretjino celotne populacije. Omenjene demografske spremembe bodo povečale pritisk na različne sfere gospodarstva, še posebej pa na javne finance, pokojninsko in zdravstveno blagajno. V Sloveniji se bo v prihodnje še bolj spodbujalo aktivno staranje in podaljševanje delovne aktivnosti starejših ter žensk (ZRSZ 2015).

3.2 Vzroki in posledice brezposelnosti mladih

V literaturi zasledimo pojem »mladinskega trga dela« (ang. *youth labor market*), vendar vseeno ne moremo jasno razmejiti med mladinskim in preostalim trgom delovne (Trbanc 1992). Vsem evropskim državam je skupen dotok mladih med brezposelne, potem ko dokončajo proces izobraževanja. Mladi s tem prispevajo k vsem trem osnovnim vrstam brezposelnosti, ki smo jih doslej že opredelili. Prvič, zaradi iskanja primerne delovnega mesta (brez zahtevanih izkušenj za to delovno mesto) prispevajo k frikcijski brezposelnosti. Drugič, zaradi neenakomernega zapuščanja šol prispevajo h ciklični brezposelnosti. Tretjič, ker sistem rednega izobraževanja ni usklajen s strukturami proizvodnje (ponovno problem pomanjkanja ustreznih delovnih izkušenj), prispevajo k strukturni brezposelnosti (Harslof 2003).

Vzrokov za naraščajočo stopnjo brezposelnosti mladih je več. Predvsem so povezani z neučinkovito institucionalno strukturo na trgu dela. Določbe delovnopravne zakonodaje, ki urejajo področja zaposlovanja in odpuščanja, odpovedne roke in odpravnine, otežujejo zaposlovanje mladih. Na skupno stopnjo brezposelnosti in na stopnjo brezposelnosti mladih najbolj vplivata cikličnost trga dela in relativna velikost kohorte mladih (Domadenik idr. 2013). Mladi pogosteje vstopajo v začasna delovna razmerja, zaradi česar so izpostavljeni tveganju zaporednih obdobj brezposelnosti (Ule 2000). Med pomembnejšimi vzroki brezposelnosti mladih je treba omeniti še tiste, ki so navedeni v nadaljevanju.

Prvi je zožitev trga dela kot posledica družbeno-političnih razmer v obravnavani državi. Na primeru Slovenije je bilo to prvič razvidno ob osamosvojitvi države. Takrat se je brezposelnost rekordno povečala predvsem zaradi izgube jugoslovanskih in delno vzhodnih trgov (Krašovec 2001). Družbeno-politične razmere v izbrani državi vplivajo na vse družbene skupine, vendar je vpliv na mlade kot opredeljeno ranljivo skupino zagotovo še večji. S spremljanjem demografskih sprememb v izbrani državi lahko delno razlagamo gibanje števila brezposelnosti med določenimi starostnimi kategorijami prebivalstva. Upad števila rojstev v Sloveniji beležimo že več desetletij. Rodnost se je z leti zmanjševala in leta 2003 dosegla demografsko dno s 17.321 rojenimi otroki. V naslednjih letih se je število rojenih otrok povečevalo. V letu 2008 in vsakem naslednjem letu se je rodilo več kot 20.000 otrok. Strokovnjaki napovedujejo ponoven upad rodnosti v prihodnjih letih, kar naj bi bila posledica rojevanja žensk, ki so se rodile v devetdesetih letih prejšnjega stoletja v številčno šibkih generacijah (SURs 2017). S tem dobimo bolj jasno sliko o vzroku naraščanja brezposelnih starejših oseb in upadu brezposelnih mladih. Naslednji v nizu vzrokov za brezposelnost med mladimi je visoka neustreznost izobraževalnih programov. V Sloveniji obstaja močna konkurenca na področju

družboslovja in na poslovnem področju, majhna pa na področju naravoslovja in na tehničnem področju, kar je vidno v presežku vpisanih prijav. V študijskem letu 2015/2016 je bil vpis na študijske programe prekomerno zaseden (med drugimi) na Fakulteti za šport v Ljubljani (program kineziologije s 513 % zasedenostjo), Fakulteti za varnostne vede v Ljubljani (263 % zasedenost), Filozofski fakulteti v Mariboru (program psihologije z 233 % zasedenostjo). Med naravoslovnimi smerni je prekomerno zasedenih mnogo manj programov kot med družboslovnimi smermi (npr. program biotehnologije ima 230 % presežek in program gozdarstvo 137 % presežek) (Visokošolska prijavno-informacijska služba 2015).

Na stopnjo aktivnosti mladih in njihov položaj na trgu delovne sile pomembno vpliva tudi trajanje in kakovost izobraževanja. Država na eni strani aktivno spodbuja nadaljevanje izobraževanja mladih, medtem ko na drugi strani velja prepričanje ambicioznih mladih in njihovih staršev, da jim bo vlaganje v (čim višjo stopnjo) izobrazbo zagotovilo boljši položaj na trgu delovne sile (Ignjatović 2006).

Verjetneje je, da se bodo mladi z višnjo stopnjo izobrazbe prej zaposlili kot mladi z nižjo stopnjo izobrazbe. Vendar je med mladimi z višjo stopnjo izobrazbe vse večja konkurenca, ki je posledica naraščanja deleže iskalcev zaposlitve z višjo izobrazbo. Navedenemu pritrjujejo podatki o registrirani brezposelnosti mladih. Prvič, govorimo o trendu zmanjševanja deleža brezposelnih mladih v starosti do 26 let. Drugič, v začetku novega desetletja se je med registriranimi brezposelnimi značilno povečal delež iskalcev prve zaposlitve. Gre predvsem za povečan delež skupine prvih iskalcev zaposlitve v starosti od 26 do 30 let. Ta se je med letoma 2001 in 2005 povečal z 11 % na 17 % (SURS 2012). Zmanjšane možnosti za zaposlovanje mladih pomenijo večjo negotovost, zaradi česar mladi pogosteje sprejemajo negotova in slabo plačana dela, ki ne omogočajo ekonomske neodvisnosti ali socialne varnosti. Za mlade razmere na trgu dela ne pomenijo samo nezavidljive ekonomske situacije; pomembno vplivajo tudi na njihovo vedenje in povečano socialno ranljivost (Ignjatović 2006). Pri selekciji zaposlitev sta relevantna kriterija izobrazba in delovne izkušnje. V želji po minimaliziranju tveganja delodajalci vse bolj ocenjujejo tudi posamezne osebnostne lastnosti, kot sta fleksibilnost in prizadevnost. Ob navedenih kriterijih se v literaturi kot tretji dejavnik, relevanten za selekcijo zaposlitve omenja še previsoka cena mladih na trgu dela. Mlada brezposelna oseba je postavljena v neugoden socialno-ekonomski položaj. Ta ji zmanjšuje status in ugled v družbi, jo marginalizira in ji v skrajnem primeru povzroča dolgotrajne psihične posledice. Dolgotrajna brezposelnost poslabša samopodobo, zmanjša stopnjo samospoštovanja in obvladljivost življenja (Ule 2000).

V nadaljevanju navajamo in na kratko opisujemo tri najpogostejše vrste izključenosti, s katerimi se soočajo brezposelne osebe. To so socialna, ekonomska in prostorska izključenost.

- *Socialne posledice brezposelnosti* lahko opisujemo na ravni družbe, družine in posameznika. Marginalizacija in socialna izključenost sta bistveni socialni posledici, s katerima se soočajo brezposelni mladi. Pri tem ne gre pozabiti, da vsi mladi, ki se soočajo

z brezposelnostjo, ne doživljajo nujno tudi politične, socialne in kulturne izključenosti. Izguba dela povzroča občutke nemoči, deprivilegiranosti, ne pa tudi socialne izključenosti iz družbenega dogajanja. Če predpostavljamo, da zaposlitev omogoča socialno integracijo, brezposelnost ne pomeni nujno socialne izoliranosti. Vzpostavljene formalne in neformalne socialne vezi, socialna angažiranost ter povezava z vrstniškimi skupinami, prijatelji in družino omeji doživljanje socialne izolacije. Pogosto visoka stopnja socialne integracije povečuje možnosti za delo in zaposlitev. Zdravje mladih je v veliki meri odvisno od socialne vključenosti oziroma izključenosti, pri čemer večja socialna vključenost pomeni večjo verjetnost za uspešnejše iskanje zaposlitve (Rapuš Pavel 2005).

- *Ekonomska izključenost* vključuje možnost tveganja revščine, finančno odvisnost, eksistenčno odvisnost od drugih socialnih skupin in posameznikov; pomanjkanje finančnih virov za lastno preživljanje ali preživljanje družinskih članov (Rapuš Pavel 2005).
- *Prostorska izključenost* je tesno povezana z ekonomsko izključenostjo. Prostorsko izključenost prepoznavamo v razmerah bivanja in v prostorski koncentraciji skupnega bivanja oseb z omejenimi finančnimi zmožnostmi. Od posameznika je odvisno, v kolikšni meri doživlja prostorsko izoliranost in pomanjkanje infrastrukture, kulturnih dogodkov ter pomanjkanje transportnih povezav v lokalnem okolju (Rapuš Pavel 2005).

4 EMPIRIČNA ANALIZA STANJA NA TRGU DELA MLADIH

Pozornost v empirični analizi bo usmerjena na izbrane socio-demografske kazalnike in pojav brezposelnosti mladih v državah članicah EU in v Sloveniji. Predstavljeni bodo nekateri trendi, s katerimi se soočajo mladi brezposelni na obravnavanih območjih. Izbrani socio-demografski kazalniki so spol, izobrazba in starost – pri slednjem nas nadalje zanima trajanje brezposelnosti. Posebno pozornost bomo namenili problemu brezposelnosti med mladimi v goriški regiji.

4.1 Stanje in trendi brezposelnosti mladih v EU

Rezultati ankete o delovni sili kažejo, da je leta 2008 stopnja delovne aktivnosti v EU-28 za mlade med 15. in 24. letom znašala 37,3 %. V obravnavanem letu je bila stopnja delovne aktivnosti mladih glede na preučevano obdobje najvišja, v naslednjih letih se je zniževala in v letu 2014 znašala 32,5 %. V obdobju finančne in gospodarske krize med letoma 2010 in 2013 je opaziti zniževanje deleža stopnje delovne aktivnosti, čemur je sledilo obdobje stabilnosti. Leta 2014 se je stopnja delovne aktivnosti mladih v EU-28 začela zviševati – v primerjavi z letom prej se je povečala za 0,4 odstotne točke (Preglednica 1). Med letoma 2005 in 2015 se je stopnja delovne aktivnosti mladih v starosti od 15 do 24 let v Sloveniji postopoma zniževala. V letu 2005 je bilo delovno aktivnih 34 % mladih. V obdobju gospodarske in finančne krize po letu 2008 se je stopnja delovno aktivnih mladih spustila na 26,6 % do leta 2013, ko je dosegla najnižjo vrednost v preučevanem obdobju. V zadnjih dveh preučevanih letih se je stopnja delovno aktivnih mladih zvišala za tri odstotne točke. Skozi celotno preučevano obdobje je bila stopnja delovne aktivnosti tako v Sloveniji kot tudi v EU-28 bistveno nižja za ženske v primerjavi z moškimi. V zadnjih letih se razlika med spoloma zmanjšuje (Preglednica 1).

Preglednica 1: Stopnja delovno aktivnega prebivalstva v starosti 15 do 24 let v obdobju 2005-2015 (v %) v Sloveniji in ostalih državah članicah EU glede na spol

<i>Starostna skupina</i>	<i>Leto</i>										
<i>15 do 24 let</i>	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>EU-28</i>	36,0	36,6	37,2	37,3	34,8	33,8	33,3	32,5	32,1	32,4	33,0
<i>Slovenija</i>	34,0	35,0	37,6	38,4	35,3	34,1	31,6	27,3	26,6	26,8	29,6
<i>Moški</i>											
<i>EU-28</i>	38,8	39,5	40,1	41,4	38,0	37,2	36,6	35,5	34,8	35,3	35,6
<i>Slovenija</i>	38,1	39,2	43,2	43,0	39,1	37,6	35,7	30,4	29,7	29,5	32,0
<i>Ženske</i>											
<i>EU-28</i>	33,3	33,8	34,5	35,2	33,5	32,6	32,1	31,4	31,0	31,4	32,0
<i>Slovenija</i>	29,8	30,3	31,4	33,2	31,0	30,0	26,9	23,7	23,0	24,0	27,1

Vir: OECD 2017b.

Temeljni kazalnik, ki obravnava problematiko brezposelnosti mladih, je stopnja brezposelnosti mladih med 15. in 24. letom. Enaka opredelitev se uporablja pri določanju stopnje

brezposelnosti delovno aktivnega prebivalstva. Stopnjo brezposelnosti mladih določimo tako, da število brezposelnih delimo s skupnim številom vseh oseb na trgu dela (brezposelni in zaposleni) (Eurostat 2015a).

Stopnja brezposelnosti mladih je v državah EU-28 dvakrat do trikrat višja od stopnje brezposelnosti celotne populacije. V letih 2007 (15,5 %) in 2008 (15,6 %) je bila stopnja mladinske brezposelnosti v državah EU najnižja. Svetovna finančna in gospodarska kriza je vse od leta 2008 naprej močno prizadela tudi mlade. V naslednjih petih letih se je stopnja brezposelnosti mladih v državah EU ves čas povečevala in dosegla najvišjo vrednost 23,6 % leta 2013. V zadnjih dveh preučevanih letih je stopnja brezposelnosti mladih v EU ponovno upadla in leta 2015 znašala 20,4 %. Visoka stopnja brezposelnosti mladih ne izkazuje težav, s katerimi se mladi soočajo pri iskanju zaposlitve. Slednje ne pomeni, da je delež brezposelnih mladih v starosti med 15 in 24 let velik, saj se precejšen del mladih v tem starostnem obdobju še izobražuje (zato na trgu dela ne nastopajo kot del delovne sile, ki sestavlja imenovalec za izračun stopnje brezposelnosti) (OECD 2017).

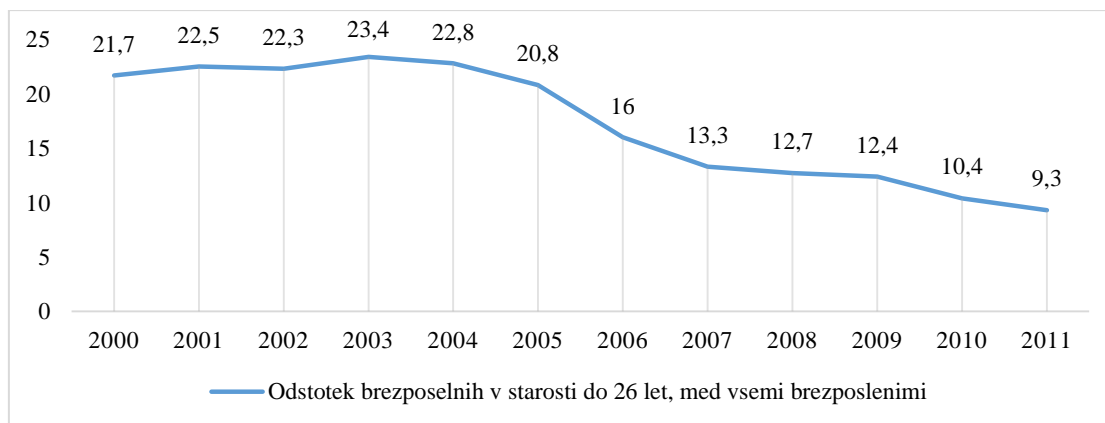
Preglednica 2: Stopnja brezposelnosti v starosti 15 do 24 let v obdobju 2005-2015 (v %) v Sloveniji in ostalih državah članicah EU

Starostna skupina	Leto										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
15 do 24 let											
EU-28	18,6	17,3	15,5	15,6	19,9	21,0	23,2	23,2	23,6	22,2	20,4
Slovenija	15,9	13,9	10,2	10,5	13,7	14,7	20,5	20,5	21,6	20,3	16,4

Vir: OECD 2017b.

4.2 Stanje in trendi brezposelnosti mladih v Sloveniji

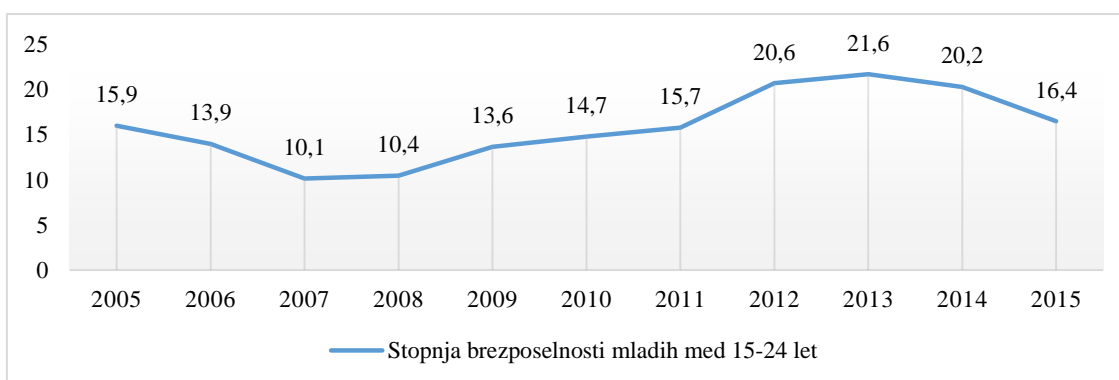
V nadaljevanju bomo podrobneje obravnavali aktualno stanje brezposelnosti mladih v Sloveniji in s pomočjo analize podatkov preteklih let in napovedi strokovnjakov obravnavane problematike skušali izpostaviti trende v bližnji prihodnosti. Natančneje bomo preučili razlike med naslednjimi izbranimi socialno-demografskimi kazalniki: brezposelnost mladih glede na spol, izobrazbo, starost ter trajanje njihove brezposelnosti. Delež mladih med vsemi brezposelnimi se je po letu 2000 povečeval in vrh dosegel leta 2003. Takrat je v celotni strukturi brezposelnih 23,4 % predstavljalo mlajše od 26 let. Delež mladih v celotni strukturi brezposelnih je začel upadati po letu 2005 in dosegel najnižjo vrednost (9,3 %) leta 2011. Brezposelnost mladih po letu 2008 ni upadla, saj podatki niso rezultat boljše zaposljivosti temveč hitrega povečevanja števila brezposelnih v drugih starostnih skupinah (Domadenik idr. 2013) (slika 2).

Slika 2: Odstotek brezposelnih v starosti do 26 let med vsemi brezposelnimi (v %)

Vir: Domadenik idr. 2013.

V proučevanem obdobju na delež mladih brezposelnih v celotni strukturi brezposelnih pomembno vpliva podaljševanje šolanja in povečan vpis v terciarno izobraževanje. Število diplomantov se je v obdobju med letoma 1990 in 2010 močno povečalo⁴ (Domadenik idr. 2013). Stopnja anketne brezposelnosti mladih (15-24 let) je v Sloveniji dosegla vrh leta 2013, ko je znašala 21,6 %. V primerjavi z letom 2008 je bila brezposelnost mladih višja za 11 odstotnih točk, kljub temu pa še vedno malo pod povprečjem EU-28. V zadnjih dveh preučevanih letih se je stopnja anketne brezposelnosti mladih začela ponovno zmanjševati, še posebej intenzivneje v letu 2015, ko je znašala 16,4 %. S tem se je približala stanju izpred desetletja (slika 3).

Slika 3: Stopnja brezposelnosti mladih v Sloveniji v starosti 15-24 let v obdobju 2005-2015 (v %).

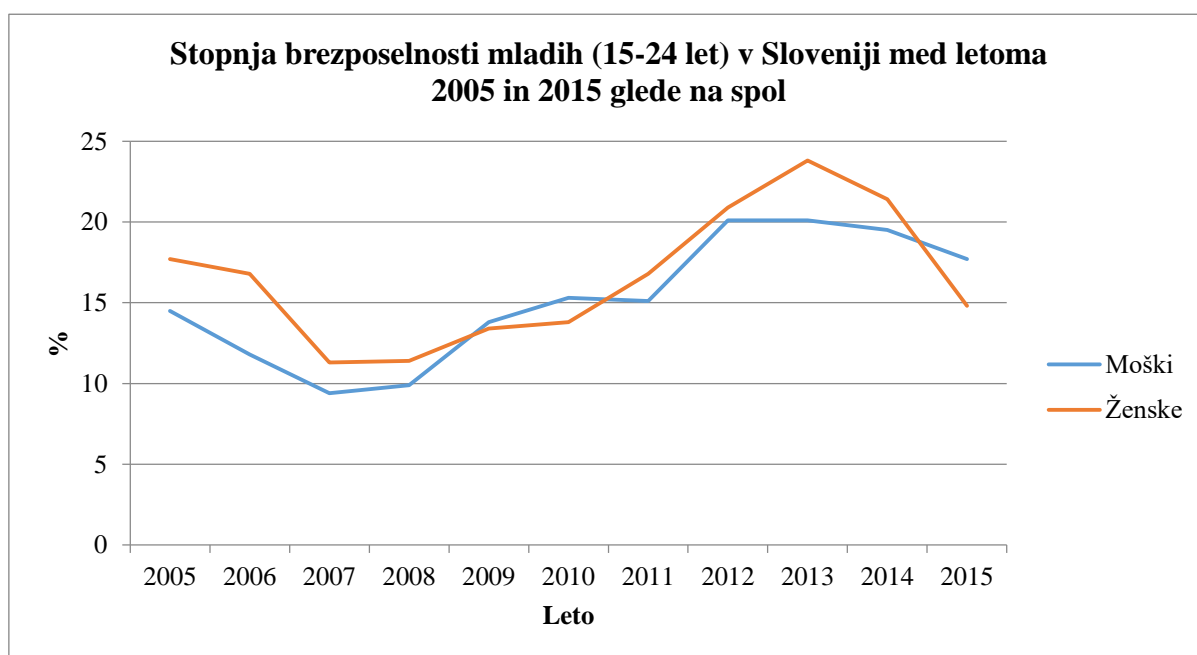
Vir: OECD 2017b.

⁴ Do leta 2010 se je število diplomantov v primerjavi z letom 1996 podvojilo in v primerjavi z letom 1990 potrojilo. V letih med 1995 in 2003 se je število diplomantov povečalo za 192 % (Statistični urad RS, 2012).

4.2.1 Brezposelnost mladih po spolu

V preučevanem obdobju med letoma 2005 in 2015 je bila stopnja brezposelnosti mladih žensk v Sloveniji pogosteje višja v primerjavi s stopnjo brezposelnih mladih moških. Trend se je prvič obrnil na koncu leta 2008. Takrat smo zabeležili podobno stopnjo brezposelnih mladih žensk in moških, približno 13 %. Najvišjo stopnjo brezposelnih mladih žensk smo zabeležili leta 2013, ko je znašala skoraj 25 %; vrednost za mlade brezposelne moške nikoli v obravnavanem obdobju ni preseгла 20 %. V zadnjih dveh preučevanih letih se je slika popolnoma spremenila. Stopnja brezposelnih mladih moških bolj kot ne stagnira pri okrog 18-20 %, medtem ko stopnja mladih brezposelnih žensk močno upada in je leta 2015 dosegla vrednost pod 15 % (slika 4).

Vpliv gospodarske in ekonomske nestabilnosti se je v zadnjem desetletju odražal tudi na spolni strukturi mladih brezposelnih. Delež brezposelnih mladih moških je v tem obdobju narasel še posebej zaradi sprememb v dejavnostih gradbeništva, prometa, predelovalne industrije. Podatki v obravnavanem obdobju prikazujejo večji delež moških v strukturi brezposelnih mladih. Delež se je začel zmanjševati po letu 2010 in je v zadnjem obdobju nižji od 50 %. Ženske imajo v povprečju višjo doseženo stopnjo izobrazbe v primerjavi z moškimi, ki pogosto zaključujejo terciarno raven izobraževanja, zaradi česar na trg dela vstopajo v drugi polovici dvajsetih let. Izobrazbena struktura mladih ter razpoložljiva prosta delovna mesta pomembno vplivajo na stopnjo brezposelnosti med mladimi (Dolenc in Šter 2011).

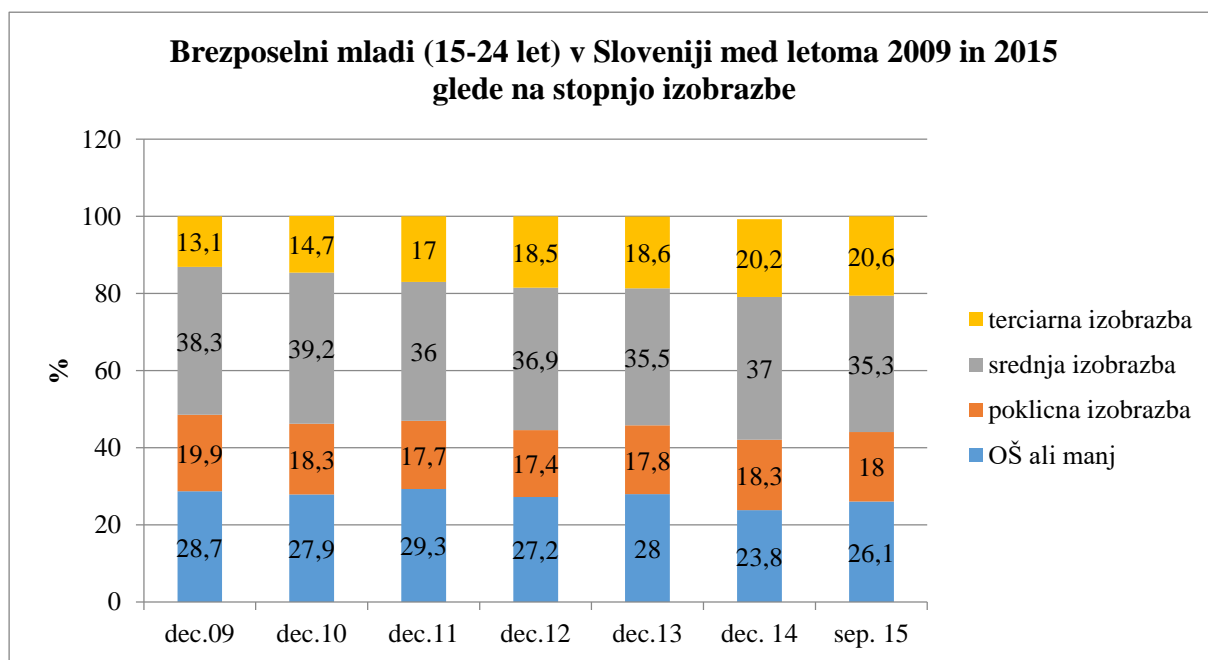

Slika 4: Stopnja brezposelnosti mladih med 15. in 24. letom v Sloveniji med letoma 2005 in 2015 glede na spol

Vir: OECD 2017a.

4.2.2 Brezposelnost mladih po izobrazbi

Med mladimi brezposelnimi so spremembe v izobrazbeni strukturi hitreje opazne. Izobrazbeno strukturo mladih brezposelnih prikazuje slika 5. Delež mladih brezposelnih z dokončano osnovnošolsko izobrazbo ali manj se je v preučevanem obdobju gibal med 23,8 % leta 2014 in 29,3 % leta 2011. Skupina brezposelnih mladih, ki ima dokončano zgolj osnovno šolo (ali niti te), je druga najtežje zaposljiva skupina mladih. Slabše razmere imajo le še mladi z dokončano srednjo izobrazbo. Delež brezposelnosti med njimi se giblje med 35,3 % leta 2015 in 39,2 % leta 2010. Za mlade z dokončano poklicno izobrazbo so razmere na trgu dela v zadnjem desetletju približno enake, medtem ko se za mlade z doseženo terciarno izobrazbo razmere v zadnjem desetletju poslabšujejo. Leta 2009 je bilo namreč 13,1 % mladih brezposelnih s terciarno izobrazbo, leta 2015 pa že 20,6 % (slika 5). Naraščajoča brezposelnost mladih s terciarno izobrazbo je neposredna posledica trendov, ko po eni strani število diplomantov⁵ hitro narašča, medtem ko povpraševanje po visokokvalificirani delovni sili stagnira.

Slika 5: Delež brezposelnih mladih v Sloveniji med letoma 2009 in 2015 glede na stopnjo izobrazbe

Vir: ZRSZ 2015.

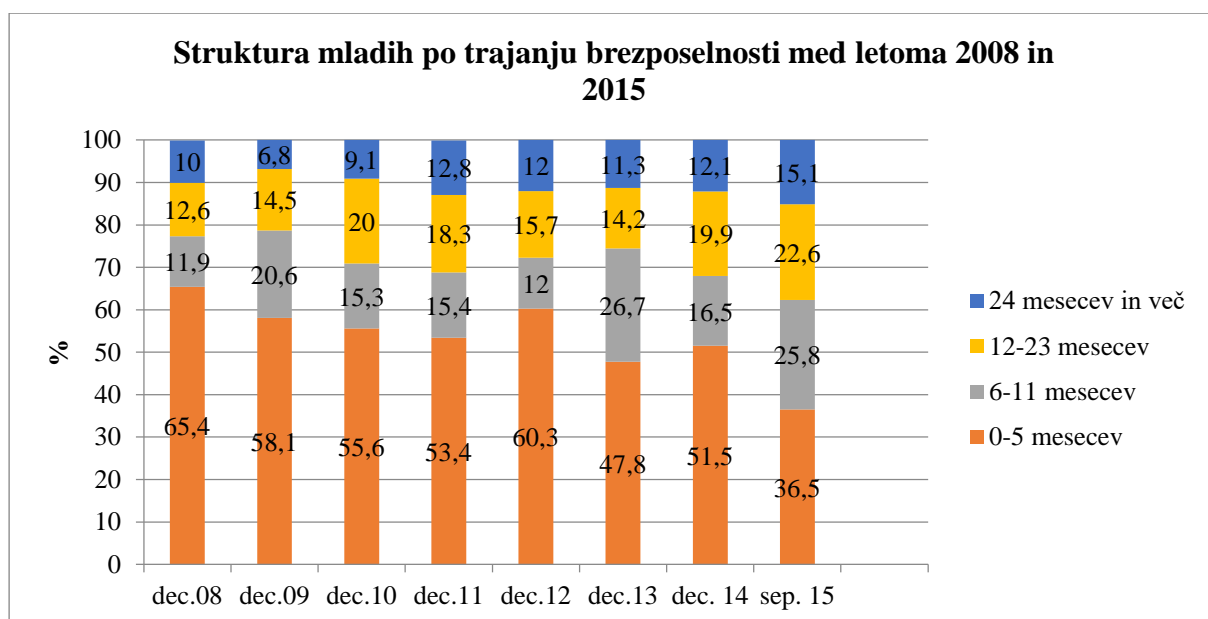
⁵ Po podatkih Eurostata (2015a) se je delež diplomantov med mladimi v starosti od 20-29 let v obdobju 2000-2008 povečal s 25,2 na 36 odstotkov.

4.2.3 Starost

Mladi v Evropi se srečujejo z vse večjim povečanjem začasnih zaposlitev. Zanje sta značilni predvsem negotovost in prožnejše oblike zaposlenosti. Ko gre za mlade, je trg dela v Sloveniji nadpovprečno prilagodljiv. Poleg tega se zvišuje starost ob prvem vstopu na trg dela zaradi podaljševanja izobraževanja (Klanjšek in Lavrič 2010). Brezposelnost v splošnem smislu se je začela povečevati v osemdesetih letih v ZDA in zahodni Evropi kot posledica recesije in s tem pomanjkanja prostih delovnih mest, kar so še najbolj občutili mladi iskalci zaposlitve (prav tam). Ob primerjavi dveh t. i. najranljivejših kategorij na trgu dela (mladi in starejši) je v Sloveniji kljub vsemu več dolgotrajno brezposelnih oseb, starejših od 50 let (ZRSZ 2015). V primerjavi z mladimi so po mnenjih nekaterih delodajalcev starejši manj fleksibilni in manj motivirani za delo. Poleg tega so manj produktivni, kar je posledica pešanja moči in hitrosti v procesu staranja. Kot taki so starejši neambiciozni in imajo odklonilen odnos do novih tehnologij, zaradi česar se ne morejo prilagoditi spremenjenim oblikam dela (Shore in Goldberg 2005). Z diskriminacijo se srečujejo tudi mlajši zaposleni. Zaradi pomanjkanja izkušenj jih delodajalci in zaposleni obravnavajo drugače kot ostale (De Lucca 2005).

4.2.4 Trajanje brezposelnosti mladih

Ob sorazmerno visoki brezposelnosti avtorji poudarjajo, da je brezposelnost mladih sorazmerno kratkotrajna. V aprilu 2010 je bila povprečna čakalna doba prijavljenih na zavodu za zaposlovanje med mladimi v starosti do 26 let 8,1 mesec; pri drugih je bila čakalna doba povprečno 19,5 meseca (ZRSZ 2010). V aprilu 2013 je bila povprečna čakalna doba mladih 8,5 meseca (ZRSZ 2013). V zadnjem desetletju se je delež dolgoročno brezposelnih mladih povečal. Strukturo brezposelnih mladih glede na trajanje brezposelnosti v Sloveniji v obdobju 2008-2015 prikazuje slika 6. Daleč največji je delež mladih, ki so brezposelnih manj kot 6 mesecev. Pri tem je potrebno poudariti, da se je njihov delež v obdobju med letoma 2008 (65,4 %) in 2015 (36,5 %) skoraj prepolovil. V obdobju med 2008 in 2015 je naraščal delež dolgotrajno brezposelnih mladih. Največjo vrednost je dosegel leta 2015, ko je bilo 15,1 % mladih dolgotrajno brezposelnih (slika 6). Izvedena raziskava je pokazala, da je bilo leta 2015 med izrazito dolgotrajno brezposelnimi 386 mladih s terciarno izobrazbo. To predstavlja relevantno izgubo potenciala in sredstev, ki jih je država vložila v izobraževanje mladih. Dolgoročno dolgotrajna brezposelnost mladih vpliva tudi na razvoj kariere v prihodnosti (ZRSZ 2015).

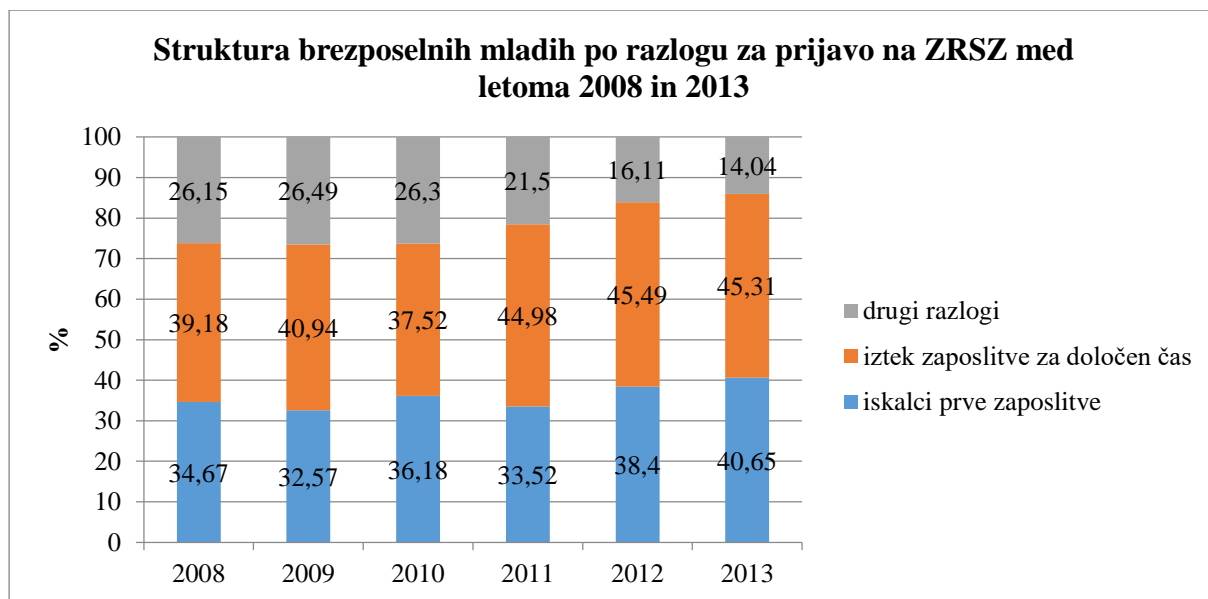
Slika 6: Struktura mladih po trajanju brezposelnosti v letih 2008-2015 (v %)

Vir: ZRSZ 2015.

Več kot tretjina mladih v starosti do 25 let je bila leta 2015 brezposelnih več kot šest mesecev (slika 6) in kar 37 % od teh jih je imelo nižjo izobrazbo. Slovenska zakonodaja omogoča začasno in občasno delo tistim mladim, ki imajo status dijaka ali študenta. Tovrstno delo ne bi smelo imeti značaja redne zaposlitve, vendar v zadnjih letih prihaja do upravičene domneve, da študentsko delo že izpodriva redno zaposlitev mladih (Spruk 2013). Študentsko delo resda statistično prispeva k višjim stopnjam delovne aktivnosti in nižjim stopnjam brezposelnosti med mladimi, vendar po drugi strani pomeni nelojalno konkurenco mladim po zaključenem izobraževanju. Študentsko delo v obliki, kot jo poznamo v Sloveniji, predstavlja najbolj prekarno obliko na trgu dela. Delavec (študent) pri opravljanju dela nima nobenih delovnih pravic, prav tako nima pravic iz socialnih zavarovanj. Večja prožnost in nižji stroški dela delodajalce praktično prisilijo, da se raje kakor za redno zaposlitev mladih odločajo za veriženje študentskega dela. Posledično se pojavijo drugi negativni učinki na tem področju⁶ (Spruk 2013).

Iz slike 7 je razvidna struktura brezposelnih mladih glede na razlog za prijavo na ZRSZ med letoma 2008 in 2013. Ključni razlog za prijavo na ZRSZ v preučevanem obdobju je iztek zaposlitve za določen čas. Od leta 2008, ko je se je zaradi omenjenega razloga na zavod vpisalo 39,18 % kandidatov, se je delež ves čas zviševal in dosegel najvišjo vrednost leta 2013 (45,49 %). Drugi ključni razlog za prijavo na ZRSZ je iskanje prve zaposlitve, pri čemer se je delež v šestih letih povečal za približno 6 odstotnih točk.

⁶ Fiktivni vpisi, delo na črno, siva ekonomija, namerno podaljševanje študija.

Slika 7: Struktura brezposelnih mladih glede na razlog prijave na ZRSZ med letoma 2008 in 2013⁷

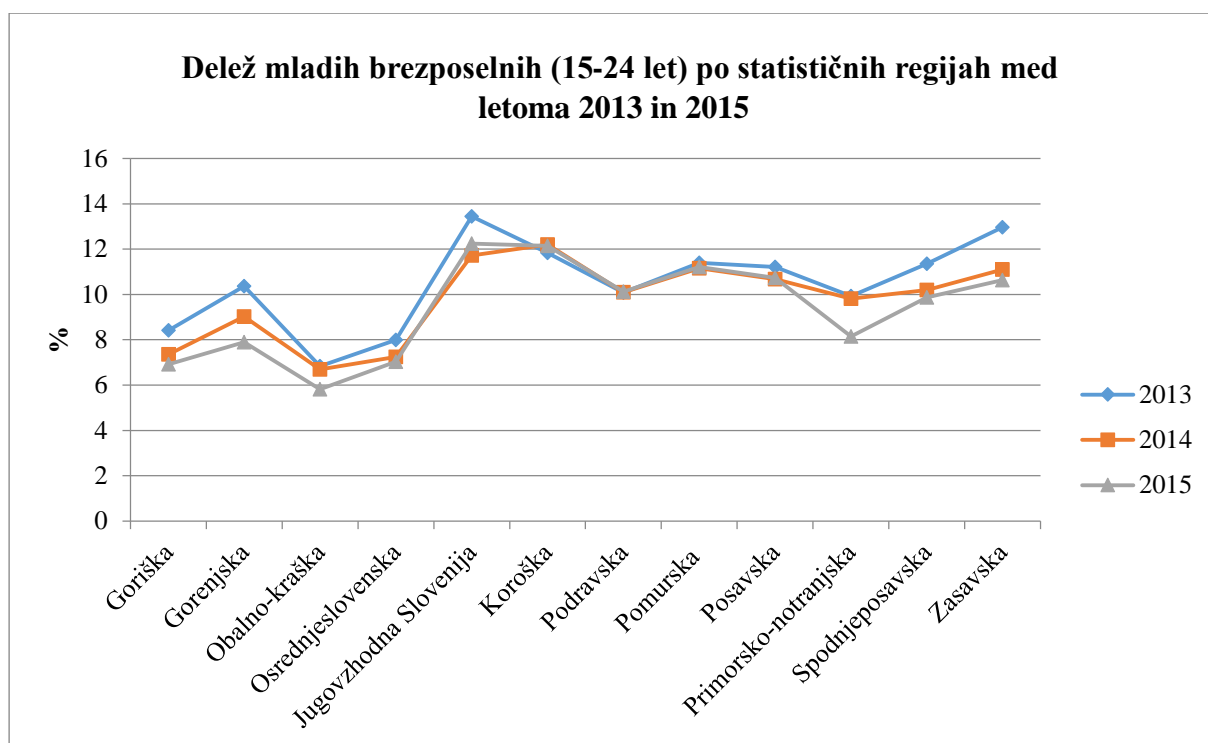
Vir: UMAR 2013.

4.3 Stanje in trendi brezposelnosti mladih goriške regije

Slovenija je razdeljena na dvanajst statističnih regij⁸. Vsem je skupno, da se je med letoma 2002 in 2008 stopnja registrirane brezposelnosti zmanjševala (Pečar 2008; SURS 2012). Med letoma 2009 in 2013 je zaradi vpliva gospodarske krize stopnja registrirane brezposelnosti v statističnih regijah ves čas naraščala; v letih 2014 in 2015 smo ponovno beležili njen upad (ZRSZ 2015). Goriška regija je imela v tem obdobju sedem zaporednih let najnižjo stopnjo registrirane brezposelnosti. Tudi v splošnem je stopnja brezposelnosti v goriški regiji med regijami najnižja. V strukturi brezposelnih prevladujejo starejše osebe in ženske. V goriški regiji je bilo leta 2002, 2004 in 2010 več brezposelnih moških, leta 2003 in 2009 pa večji delež brezposelnih žensk (Pečar 2008; SURS 2012). Poleg južne Primorske in Zasavja beleži Goriška regija največji obseg dnevnik migracij delovno aktivnega prebivalstva Slovenije (SURS 2012).

⁷ Pridobljeni so podatki do septembra 2013.

⁸ Pomurska statistična regija, Podravska statistična regija, Koroška statistična regija, Koroška statistična regija, Spodnjeposavska statistična regija, Statistična regija jugovzhodna Slovenija, Osrednjeslovenska statistična regija, Gorenjska statistična regija, Goriška statistična regija, Notranjsko-kraška statistična regija, Obalno-kraška statistična regija.

Slika 8: Delež mladih brezposelnih (15-24 let) po statističnih regijah med letoma 2013 in 2015

Vir: ZRSZ 2015.

Goriška statistična regija je bila med letoma 2013 in 2015 med tremi statističnimi regijami (poleg Obalno-kraške in Osrednjeslovenske statistične regije) v Sloveniji, ki so beležile najnižji delež brezposelnih mladih med 15. in 24. letom starosti. Leta 2013 je beležila 8,42 odstotno stopnjo brezposelnosti mladih. V naslednjih dveh letih se je delež še znižal in dosegel vrednost 6,92 % leta 2015. Tri statistične regije v Sloveniji, ki so v preučevanem obdobju beležile najvišje stopnje brezposelnosti mladih, so jugovzhodna Slovenija (med 11,72 % in 13,45 %), Zasavje (med 11,1 % in 12,97 %) in Koroška (med 11,84 % in 12,14 %) (preglednica 3).

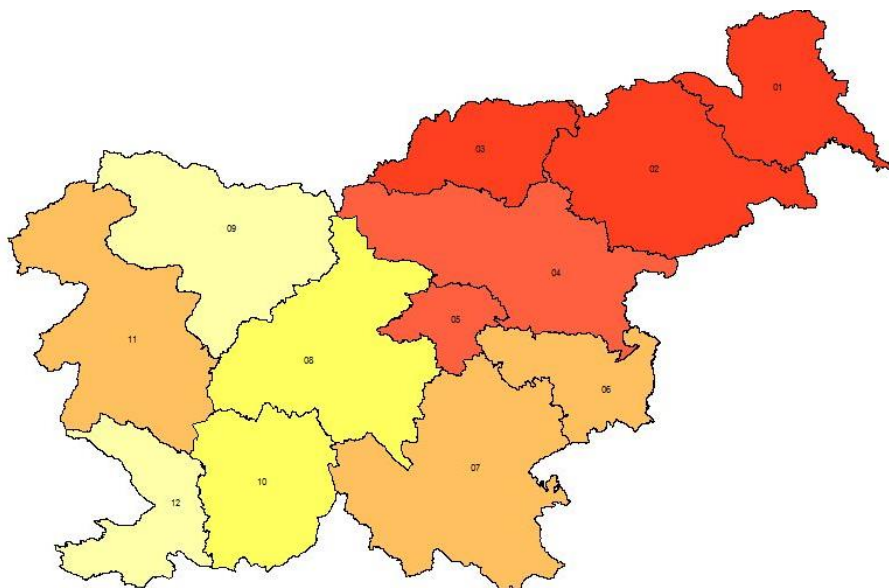
Preglednica 3: Stopnja registrirane brezposelnosti mladih goriške regije v obdobju 2011-2015

	2011		2012		2013		2014		2015	
	15-24	25-29	15-24	25-29	15-24	25-29	15-24	25-29	15-24	25-29
<i>Stopnja registrirane brezposelnosti mladih (v %)</i>										
<i>Goriška</i>	18,5	13,3	18,9	13,9	25,2	17,5	26,3	19,0	21,6	16,4

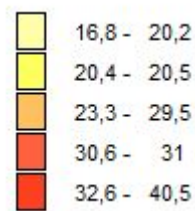
Vir: ZRSZ 2015.

V evidenco brezposelnih oseb na OS Nova Gorica se je v letu 2012 prijavilo 5.257 oseb (43,5 % žensk). Priliv je bil v primerjavi z letom 2011 višji za 19,5 %. Povečalo se je število presežnih

delavcev ter prijav zaradi izteka pogodbe za določen čas. Najmočnejši meseci glede na obseg priliva so september, oktober, november in januar. Na slednje vpliva predvsem zaključevanje študija mladih in vpis iskalcev prve zaposlitve v evidenco. V letu 2011 je bilo število prijav iskalcev prve zaposlitve manjše kot pretekli dve leti. Delež iskalcev prve zaposlitve v celotni strukturi brezposelnih oseb na OS Nova Gorica je bil med leti 2008 in 2011 med 12,8 in 17,6 % (ZRSZ 2015).

Legenda:

Slika 9: Stopnja registrirane brezposelnosti mladih (15-24 let) decembra 2015 glede na statistične regije v Sloveniji⁹

Vir: SURS 2017.

Opozoriti je treba na delno razhajanje podatkov, analiziranih v preglednici 3 in pridobljenih podatkov na sliki 8. Do manjših razlik prihaja zaradi različnih klasifikacij statističnih regij, ki jih je v posameznih obdobjih spreminjal SURS. Iz slike 8 je razvidno, da je Goriška regija glede na stopnjo brezposelnosti mladih decembra 2015 sodila v povprečje v primerjavi z ostalimi

⁹ Pred komentarjem k sliki 8 navajamo pojasnilo glede klasificiranja števil, ki predstavljajo posamezne statistične regije v Sloveniji: (01) Pomurska; (02) Podravska; (03) Koroška; (04) Savinjska; (05) Zasavska; (06) Posavska; (07) Jugovzhodna Slovenija; (08) Osrednjeslovenska; (09) Gorenjska; (10) Primorsko-notranjska; (11) Goriška; (12) Obalno-kraška (Stat 2015).

statističnimi regijami. Prav tako je pomembno opozoriti na relativno velike razlike vrednosti stopenj brezposelnosti znotraj posameznih kategorij (tudi do 8 odstotnih točk). Kljub nekaterim pojasnjenim pomanjkljivostim je iz slike 8 razvidno, da je bila brezposelnost med mladimi leta 2015 najvišja v statističnih regijah severovzhodnega in jugovzhodnega dela države, bistveno nižja pa v osrednji in zahodni Sloveniji.

4.4 Ugotovitve empirične raziskave

Z opravljeno empirično raziskavo ugotavljamo, da se je stopnja delovne aktivnosti mladih v starosti od 15 do 24 let v Sloveniji v preučevanem obdobju med letoma 2005 in 2014 zniževala. V letu 2005 je bilo delovno aktivnih 34,1% mladih. V obdobju gospodarske in finančne krize se je stopnja delovno aktivnih mladih spustila in dosegla najnižjo vrednost 26,5% leta 2013. Ugotavljamo, da visoka stopnja brezposelnosti mladih ne izkazuje težav, s katerimi se mladi soočajo pri iskanju zaposlitve. Slednje ne pomeni, da je delež brezposelnih mladih v starosti med 15 in 24 leti velik, saj se velik del mladih v tem starostnem obdobju še izobražuje (zato na trgu dela ne nastopajo kot del delovne sile, ki sestavlja imenovalca za izračun stopnje brezposelnosti). Nadalje ugotavljamo, da je bila stopnja brezposelnosti v starosti 15 do 24 let v obdobju 2005-2015 v Sloveniji vselej nižja v primerjavi s povprečjem EU-28. Povprečje za EU-28 je leta 2015 znašalo 20,4 %, v Sloveniji pa je znašalo 16,4 %. Prav tako ugotavljamo, da imajo moški v povprečju nižjo izobrazbo kot ženske, ki pogosteje zaključujejo terciarno raven izobraževanja. Posledično ženske na trg dela vstopajo v drugi polovici dvajsetih let.

Iz analize izhaja, da izobrazbena struktura mladih ter razpoložljiva prosta delovna mesta pomembno vplivajo na stopnjo brezposelnosti med mladimi. Med mladimi brezposelnimi so spremembe v izobrazbeni strukturi hitreje opazne. Delež mladih brezposelnih z dokončano osnovnošolsko izobrazbo ali manj z leti upada. Aprila 2013 je bil delež mladih brezposelnih z dokončano osnovno šolo ali manj 35,5 %, sledile so osebe s srednjo poklicno ali srednjo tehnično izobrazbo (27,3 %), strokovno ali splošno izobrazbo (23,8 %). Najmanjši delež so zabeležili mladi brezposelni s terciarno izobrazbo (13,1 %). Naraščajoča brezposelnost mladih s terciarno izobrazbo je neposredna posledica trendov, ko po eni strani število diplomantov hitro narašča, medtem ko povpraševanje po visokokvalificirani delovni sili stagnira. Največji delež mladih brezposelnih glede na trajanje brezposelnosti sodi v kategorijo z manj kot enim letom. V obdobju med 2008 in 2015 je naraščal delež dolgotrajno brezposelnih mladih. Delež dolgotrajno brezposelnih mladih (več kot 24 mesecev) je v aprilu 2013 dosegel 11,3 %. Ugotavljamo, da študentsko delo resda statistično prispeva k višjim stopnjam delovne aktivnosti in nižjim stopnjam brezposelnosti med mladimi, vendar po drugi strani pomeni nelejalo konkurenco mladim po zaključenem izobraževanju.

Stopnja brezposelnosti v goriški regiji je med slovenskimi regijami med najnižjimi. Stopnja registrirane brezposelnosti mladih goriške regije je bila leta 2010 13,5 %, do leta 2014 se je povzpela na 20,8 %. V evidenco brezposelnih oseb na OS Nova Gorica se je v letu 2012

prijavilo 5.257 oseb (43,5 % žensk). Priliv je bil v primerjavi z letom 2011 višji za 19,5 %. Povečalo se je število presežnih delavcev ter prijav zaradi izteka pogodbe za določen čas. V letu 2011 je bilo število prijav iskalcev prve zaposlitve manjše kot pretekli dve leti.

5 UKREPI AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA ZA ZMANJŠANJE BREZPOSELNOSTI MLADIH

Zakon, ki ureja trg dela (ZUTD, Ur. l. RS, št. 80/10 z dopolnitvami), je zadolžen za opredelitev ukrepov države na trgu dela. Z njimi je zagotovljeno izvajanje storitev javne službe na "področju zaposlovanja in ukrepov APZ ter zavarovanje za primer brezposelnosti in zagotavljanje pravic iz obveznega in prostovoljnega zavarovanja za primer brezposelnosti (15. člen). Storitvi za trg dela sta vseživljenjska karierna orientacija in posredovanje zaposlitve" (16. člen). Ukrepi aktivne politike zaposlovanja so navedeni v 29. členu zakona in obsegajo naslednje aktivnosti: "usposabljanje in izobraževanje, nadomeščanje na delovnem mestu in delitev delovnega mesta, spodbude za zaposlovanje, kreiranje delovnih mest ter spodbujanje samozaposlovanja. V primeru večjih neskladij na trgu dela MDDSZ pripravi dodatne ukrepe z namenom ohranitve večjega števila delovnih mest, preprečevanja prehoda v odprto brezposelnost ali usposabljanja z namenom zaposlitve pri novem delodajalcu".

Preglednica 4: Ukrepi APZ za mlade brezposelne med letoma 2010 in 2015

	<i>Kazalnik</i>	<i>Izhodiščna vrednost 2010</i>	<i>Ciljna vrednost 2015</i>	<i>Ukrepi APZ za doseganje cilja</i>	<i>Izvajalec ukrepov</i>	<i>Ciljna skupina</i>
<i>Hitrejša aktivacija brezposelnih mladih (do 26 let)</i>	Povprečni čas v evidenci brezposelnih	8,1 meseca	7 mesecev	Ukrep 2: Spodbude za zaposlovanje Ukrep 4: kreiranje delovnih mest Ukrep 5: spodbude za samozaposlovanje	ZRSZ	Mladi brezposelni, predvsem prejemniki denarnega nadomestila in denarne socialne
	Delež mladih, vključenih v ukrepe APZ	19,8 %	22 %	<i>Podporni ukrep:</i> storitvi vseživljenjska karierna orientacija in posredovanje zaposlitve		

Vir: Vlada RS 2015, 19.

Dodatne možnosti na trgu dela ustvarja sklop ciljnih ukrepov in programov pod okriljem APZ. Slednji je najpomembnejši element izvajanja politike aktivacije brezposelnih oseb in drugih iskalcev zaposlitve. Pozitivne posledice se kažejo pri večji konkurenčnosti, učinkovitejšem trgu dela in gospodarski rasti. Z ukrepi so povečane možnosti poklicne, sektorske in prostorske mobilnosti delovne sile. Omogočeno je prilagajanje znanj in

usposobljenosti delavcev spremenjenim pogojem v tržnem gospodarstvu. Nameni izvajanja ukrepov APZ do leta 2015 so bili naslednji (MDDSZ 2015):

- odprava strukturnih neskladij na področju potrebnih znanj in veščin za zasedanje razpoložljivih delovnih mest;
- hitrejša aktivacija brezposelnih – predvsem mladih in starejših;
- delovna in socialna vključenost ranljivih skupin na trgu dela in dolgotrajno brezposelnih;
- izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva z vlaganji v zaposlene. Nekateri od aktualnih ukrepov, ki jih nudi APZ, so večanje zaposlitvene možnosti z neformalnim izobraževanjem, nadomeščanje na delovnem mestu in delitev delovnega mesta, različne spodbude za zaposlovanje, predvsem v obliki subvencij za zaposlitev. Konkretna ukrepa sta na primer *Zaposli.me* in *Prvi izziv* (MDDSZ 2016).

V nadaljevanju so predstavljeni nekateri ukrepi, ki jih je občina Ajdovščina v petletnem programu začela izvajati leta 2013, da bi predvsem zmanjšala število brezposelnih mladih oziroma pospešila prehod iz procesa izobraževanja na vstop trga delovne sile.

Strategija za mlade v občini Ajdovščina predvideva sprejemanje izvedbenih načrtov skladno s sprejetim občinskim proračunom. Izvedbeni načrt strategije za mlade v občini Ajdovščina za leto 2016 je bil sprejet na 12. seji Občinskega sveta Občine Ajdovščina decembra 2015. Strategija je usmerjena v področja neformalnega in formalnega izobraževanja mladih, zaposlovanja, stanovanjskih razmer mladih, mobilnosti, prostega časa, športa in družbeno kulturnih dejavnosti, mladinske organiziranosti in informiranja mladih (Bakovnik, Beočanin in Jazbar 2012).

Za leto 2016 izvedbeni načrt predvideva neformalno izobraževanje in usposabljanje mladih z namenom okrepitve kompetenčne opremljenosti mladih. V proračunu so zagotovljena sredstva za sofinanciranje programov neformalnega izobraževanja mladih, ki jih izvajajo občinski javni zavodi ter sredstva za izvedbo javnega razpisa za sofinanciranje programov neprofitnih organizacij in organizacij za mlade. Ukrep sofinanciranja dodatnega izobraževanja mladih predvideva formiranje in sofinanciranje neformalnega programa izobraževanja, ki najbolj odgovarja potrebam mladih po dodatnem izobraževanju in poteka večji del leta. Mladinski svet predvideva izvedbo podjetniških delavnic in posameznih sklopov izobraževanj (Bakovnik, Beočanin in Jazbar 2012).

Ukrepi področja formalnega izobraževanja so usmerjeni v spodbujanje formalnega izobraževanja mladih. S sprejetjem Pravilnika o štipendiranju ter nagrajevanju za izjemne dosežke in uspehe dijakov in študentov občina zagotavlja sredstva za štipendije (štipendije za deficitarne poklice ter občinske štipendije za dijake in študente, ki izhajajo iz socialno in ekonomsko šibkejših družin).

Izvedbeni načrt strategije za mlade v občini Ajdovščina za leto 2016 predvideva tudi izboljšanje pogojev za vstop mladih na trg dela in spodbujanje zaposlovanja mladih. V času trajanja

izvajanja ukrepov, s katerimi želi občina Ajdovščina izboljšati položaj mladih, so v nadaljevanju navedene aktivnosti. Prvi ukrep je vezan na zagotovitev kvalitetnega in ustreznega izobraževanja mladih. Eden od konkretnjših ciljev v tej zvezi je zagotovilo po sofinanciranju regijske štipendijske sheme. Drugi ukrep je že neposredno povezan z zaposlovanjem mladih. V tej luči si občina prizadeva za različne vrste sofinanciranj (kot je sofinanciranje javnih del v neprofitnih organizacijah). Pozornost je usmerjena tudi na reševanje bivanjskega problema mladih. V ta namen občina med drugim zagotavlja neprofitna stanovanja. Za večjo in lažjo mobilnost mladih je oziroma bo med drugim poskrbljeno tako, da občina omogoča koriščenje šolskih pogodbenih prog javnega prevoza srednješolcem. Končno. Za zdravje mladih je občina pripravljena sofinancirati preventivne programe, ki jih izvaja Zdravstveni dom Ajdovščina. Ti programi so usmerjeni v predšolsko in šolsko mladino oziroma starejše (Bakovnik, Beočanin in Jazbar 2012).

V letu 2015 je Mladinski center Hiša mladih v sodelovanju z Razvojno agencijo ROD odprl co-working prostor Džob z namenom spodbujanja podjetniškega razmišljanja in podpore oblikovanju in realizaciji podjetniških pobud. V letu 2016 Mladinski center Hiša mladih načrtuje promoviranje co-workinga kot načina vstopa v svet podjetništva za mlade in co-working prostora. V letu 2016 se nadaljuje z mreženjem čezmejnih podjetij italijanskega območja ter usmerjen co-working z namenom ustvarjanja primernega in kreativnega okolja za ustvarjanje in realizacijo novih podjetniških idej (Bakovnik, Beočanin in Jazbar 2012).

6 ZAPOSLOVNE MOŽNOSTI IN SPODBUDE ZA ZAPOSLOVANJE MLADIH V GORIŠKI REGIJI – ANALIZA NA PODLAGI INTERVJUJEV

Stopnja brezposelnosti med mladimi v obdobju zadnjih let je kontinuirano višja od splošne stopnje brezposelnosti v populaciji, zaradi česar je brezposelnost mladih pomembna tema področja zaposlovanja. Trendi položaja mladih na trgu dela v Sloveniji so primerljivi z dogajanjem v državah Evropske unije. Generacije mladih so vse manj številčne, pogosteje je prisotno podaljšano obdobje izobraževanja na eni strani, medtem ko je na drugi strani struktura zaposlitvenih priložnosti izrazito usmerjena v prožnost trga dela (predvsem zaposlitve za določen čas). Področje brezposelnosti mladih izpostavlja številna družbena in socialna vprašanja.

6.1 Metodološki okvir

Namen raziskave je izpostaviti problematiko brezposelnosti mladih goriške regije, posebnosti, ki jih lahko izpostavimo z vidika demografskih dejavnikov, priložnosti ter pomen izobraževanja. Zadnje vprašanje je še posebej pomembno, saj je v literaturi skupina mladih prepoznana kot ranljivejša skupina na trgu zaposlovanja.

Za izvedbo empiričnega dela diplomskega dela smo uporabili kvalitativno metodo raziskovanja in sicer metodo delno strukturiranih intervjujev, v okviru katere smo izvedli tri intervjuje. Metoda delno strukturiranega intervjuja omogoča predhodno oblikovanje vprašanj, kar omogoča primerjavo odgovorov in njihovo interpretacijo. Delno strukturiran intervju je najpogostejša oblika pridobivanja kvalitativnih podatkov. Vprašanja so odprtega tipa in sledijo določenemu predhodnemu okviru in razporedu. Prednosti izbrane raziskovalne metode so možnost iskanja novega področja raziskovanja (pri čemer imamo možnost odkriti nove probleme in poglede, kakšen odnos imajo posamezniki do njih). Delno strukturiran intervju je fleksibilnega tipa, zaradi česar se lažje približamo afektivni in vrednostni ravni. Odgovori intervjuvancev so načeloma iskrenjši, natančnejši, konkretnjši ter bolj spontani. Glavna pomanjkljivost izbrane raziskovalne metode je analiza pridobljenih podatkov, ki zahteva veliko časa; podatki se težje interpretirajo, kar vodi k večji subjektivnosti zaradi vpletenosti raziskovalca. Slednji ima pri raziskovanju vselej določen afektivni odnos do preučevane problematike. Druga ključna pomanjkljivost delno strukturiranega intervjuja je težka primerljivost različnih intervjujev (Kordeš in Smrdu 2015).

Intervjuji so bili izvedeni na Študentskem servisu Mservis v Novi Gorici s področno vodjo go. Darjo Krivec, s svetovalko generalnega direktorja OS Nova Gorica go. Kladis Kravos in z g. Matejem Likarjem, vodjo Mladinskega centra Hiše mladih Ajdovščina. Čas opravljanja intervjujev je bil koncentriran na dva dneva, 10. 05. 2016 in 11. 05. 2016. Za izvedbo intervjuja smo pripravili lasten nabor vprašanj, na katera so intervjuvanci odgovarjali. Vzorec predstavlja osebe, ki se razlikujejo po spolu in starosti, skupno pa jim je poznavanje področja zaposlovanja,

problematike brezposelnosti in dela s prvimi iskalci zaposlitve, mladimi brezposelnimi. Za potrebe raziskave smo v vzorec vključili posamezne organizacije, ki pri svojem delu aktivno zaznavajo problematiko zaposlovanja mladih. Glede na spremenljivke smo oblikovali vzorec raziskovanih oseb, katerih področja delovanja so povezana z zaposlovanjem mladih ter poznavanjem problematike brezposelnosti. Pred izvedbo intervjuja smo pridobili pisna soglasja ustreznih oseb, s katerimi smo se dogovorili za čas in lokacijo izvedbe intervjuja.

Delno strukturiran intervju v diplomskem delu vključuje 13-15 vprašanj, ki smo jih zaradi lažje obdelave razdelili v več sklopov. V prvem sklopu se vprašanja nanašajo na trg dela in brezposelnost mladih goriške regije. Gre za vprašanja primerjave deleža brezposelnih mladih goriške regije v primerjavi z drugimi statističnimi regijami RS in vpliv gospodarske krize na delež brezposelnosti. V drugem delu so zajeta vprašanja, ki obravnavajo dejavnike, ki pomembno vplivajo na zaposlovanje mladih. Gre za vprašanja pomena izobrazbe, delovnih izkušenj in osebnostnih lastnosti mladih pri iskanju zaposlitve.

Rezultate intervjujev predstavljamo v nadaljevanju.

6.2 Rezultati intervjujev

RV 1: Kakšne so razlike v brezposelnosti mladih goriške regije v primerjavi z drugimi statističnimi regijami v Sloveniji?»

ZRSZ navaja, da je bilo v februarju 2016 na območju Območne službe Nova Gorica (Upravne enote: Ajdovščina, Idrija, Nova Gorica, Tolmin) 43.216 delovno aktivnih prebivalcev, kar je za 300 oseb oz. 0,7 % manj kot februarja 2015 (v Sloveniji za 0,6 % več). Kar se tiče mladih, je bil na dan 30. 4. 2016 delež brezposelnih oseb starih do 29 let, 17,8 %. V primerjavi s slovenskim povprečjem je to manj, saj povprečna brezposelnost mladih v Sloveniji starih do 29 let znaša 21,7 %.

RV 2: Ali goriška regija izstopa z deležem brezposelnosti?

Hiša mladih Ajdovščina pojasnjuje, da delež goriške regije ne izstopa z deležem brezposelnosti. Opaziti je povečanje brezposelnosti zaradi prodaje in racionalizacije proizvodnje velikega števila podjetij v Vipavski dolini, kot so npr. Primorje, Lipa, Ika, Tekstilna, Fructal, Mlinotest. Vendar pa ta podjetja niso zanimiva za mlado populacijo. Večina populacije se je šolala na gimnazijah, družboslovnih fakultetah, bistveno manj pa na tehničnih programih in s tako izobrazbo se ne zaposlujejo v prej omenjenih podjetjih. Tudi ZRSZ meni, da goriška regija ne izstopa z deležem brezposelnosti v primerjavi z drugimi regijami v Sloveniji, saj ima enega izmed najnižjih odstotkov brezposelnosti tako med mladimi kot ostalimi starostnimi skupinami. Trditve intervjuvancev potrjujejo tudi rezultati opravljene empirične analize, ki je prikazana v poglavju 4.

RV 3: Lahko v goriški regiji povežete vpliv gospodarske krize z deležem brezposelnosti?

Mladinski center Hiša mladih Ajdovščina pojasni, da so mladi sicer kvalificirani, vendar brezposelni. Tisti, ki so dokončali določeno poklicno šolo, imajo službo kljub veliki gospodarski krizi. Zaposlili so se v podjetjih, kot sta Iskra Avtoelektrika in MIP. V visoko tehnoloških podjetjih in v storitveni industriji so možnosti za zaposlitev bistveno nižje; izjema je morda območje Nove Gorice. Na področju turizma v Vipavski dolini in Goriških Brdih obstajajo ugodne možnosti razvoja. ZRSZ meni, da recesija goriške regije ni tako prizadela kot druge regije. Na tem območju je propadlo nekaj podjetij: večinoma so bila to gradbena podjetja, ki pa mladih ne zanimajo preveč. Nihče od intervjuvancev ni pritrdilno odgovoril na zastavljeno vprašanje, vendar sta oba vprašana navedla različni vzrok, zakaj je to tako.

RV 4: Bi lahko brezposelnost mladih goriške regije opredelili z vidika demografskih dejavnikov brezposelnosti in pri tem izpostavili morebitne posebnosti?

ZRSZ meni, da mladim predstavlja velik problem mobilnost. Trditev utemeljijo z ugotovitvijo, da mladi niso pripravljeni delati v podjetjih, ki imajo svoj sedež v oddaljenih krajih. Za mlade je pomembnejše dejstvo, koliko so sposobni in delovni ter kakšne izkušnje imajo. Na ZRSZ poznajo mnogo primerov, ko mladi dopolnijo 35 let in nimajo pravih delovnih izkušenj. Delodajalci od morebitnih novih zaposlenih v teh letih pričakujejo večjo mero samostojnosti in odgovornosti, kot jo ti izkazujejo. Pozna se, da mladi vedno bolj zavlačujejo s študijem, saj jim življenje pri starših nudi stabilno okolje. Posledično niso primorani iskati dela, s katerim bi pridobili izkušnje oziroma si sami zagotavljali materialno eksistenco.

RV 5: Kakšne priložnosti se odpirajo mladim po končanem izobraževanju ob vstopu na trg dela?

V intervjuju je ugotovljeno, da imajo Mladinski center Hiša mladih Ajdovščina, ZRSZ in tudi Študentski servis Mservis podobno mnenje glede priložnosti, ki se odpirajo mladim po končanem izobraževanju ob vstopu na trg dela. Vsi intervjuvanci so mnenja, da je prva možnost ZRSZ, ki ponuja javna dela in tudi nekatera usposabljanja za določena delovna mesta. Vendar so javna dela in tudi sredstva državnega proračuna omejena. Mladinski center hiša mladih še posebej poudarja, da morajo mladi sami vzpostaviti stik z delodajalcem in povprašati po usposabljanjih pri njih. Mladinski center kot javni zavod nudi možnost opravljanja brezplačne prakse, kajti s strani občine imajo velike omejitve glede plačila, in sicer samo za malice in potne stroške. Druge vrste plačila mladim ne nudijo.

ZRSZ poudarja pomembnost zavedanja mladih, da jim službe ne bodo našli drugi. Svetuje jim, da lahko največ naredijo sami: z mreženjem, nenehnim izobraževanjem, iskanjem službe na različnih spletnih portalih. Ne smejo se samo osredotočiti na iskanje zaposlitve prek ZRSZ. Študentski servis Mservis navaja še drugo možnost, tj. da se vpišejo v baze iskalcev zaposlitve kadrovskega agencij. Študentski servis je v prvi vrsti študentski servis, nudi pomoč le v času

študentskega staža. Optimalno je, da si študent že med študentskim delom išče tista primerna podjetja, v katerih vidi priložnost za profesionalni razvoj tudi. Veliko je tudi takih primerov. Kljub temu mora biti iskalec zaposlitve zelo aktiven, da dobi zaposlitev. Truditi se mora v različnih okoljih (internetni portali, družbena omrežja in mreženje v lokalnem okolju).

RV 6: Na katera področja dela se mladi usmerjajo (delu primerna izobrazbi, delo v tujini)?

Tako ZRSZ kot študentski servis Mservis podajo mnenje, da si večina mladih želi po končanem študiju takoj pričeti opravljati poklic, za katerega so pridobili kvalifikacijo. To so previsoke ambicije, saj ne morejo postati npr. vodje oddelka brez kakršnihkoli izkušenj. Precej mladih se tako težko sprijazni, da mora na začetku svoje kariere delo poiskati med nižjimi, slabše plačanimi deli. Študentski servis opaža trend, da mladi ne želijo opravljati dela, ki ni v bližini njihovega bivališča. Trditev argumentira z dejstvom, da je v porastu delo preko podjemnih pogodb, osebnega dopolnilnega dela in avtorskih pogodb. Poglavitni cilj je pridobivanje znanja in izkušenj. Nekateri dela opravljajo tudi brez plačila kot prostovoljci. Opažajo tudi, da nekateri opravljajo dela v Italiji. Mladinski center Hiša mladih Ajdovščina opaža porast večjega števila društev, samostojnih podjetnikov, pri katerih se preko teh oblik opravljajo dela. Po njihovem mnenju se od mladih pričakuje, da bodo imeli številne kompetence, zaradi česar bodo pripravljeni na delo različnih stvari v enem podjetju. Kot primer navajajo arhitektke. Poleg osnovnega znanja morajo znati tako oblikovati reklamne panoje za prireditve in tudi voditi prireditve v lokalnem okolju. Intervjuvanci so na zastavljeno vprašanje odgovorili povsem različno, kar je morda posledica premalo konkretno zastavljenega vprašanja.

RV 7: Kaj pomembno vpliva na zaposlovanje mladih z vidika izobraževanja?

ZRSZ velik poudarek daje doseženi stopnji izobrazbi posameznika. V večini primerov je namreč ustrezna izobrazba prvi pogoj za zasedbo delovnega mesta. V primerih, ko izobrazba ni pogoj za zasedbo delovnega mesta, je bistvenega pomena, kaj je posameznik pripravljen narediti za določeno delovno mesto, koliko je sposoben prilagajanja. Pri tem se pojavi vprašanje, ali delo predstavlja vrednoto mlademu človeku. Vodja študentskega servisa Mservis v Novi Gorici meni, da se vedno pojavi problem, ko imajo mladi veliko teoretičnega znanja, nimajo pa nobene prakse in delovnih izkušenj. Priporočljivo je, da imajo mladi neko osnovo v poznavanju jezikov, matematike, logike, osnove računovodstva. Mnenja so, da bi se morale srednje šole in fakultete bolj povezovati s podjetji v času študija. Največ lahko naredijo mladi s tem, da poleg študija pridobijo tudi prakso z delom prek študentskega servisa in s prostovoljnimi deli. Oba intervjuvancema sta mnenja, da je dosežena stopnja izobrazbe pomembna pri iskanju zaposlitve, vendar to ne sme biti ključni dejavnik pri iskalcih prve zaposlitve, ki nimajo delovnih izkušenj (ali pa jih imajo malo oziroma neustrezne določenemu poklicu).

RV 8: Je izobrazba zadosten pogoj za zagotavljanje boljšega položaja na trgu dela?

Vodja študentskega servisa Mservis v Novi Gorici pravi, da je izobrazba vedno pogoj, ko delodajalec nudi neko prosto delovno mesto. Seveda pa je odvisno od delodajalca, če se bo tega razpisnega pogoja držal ali ne. Velikokrat je pomembneje, da kandidat dokaže svoja znanja in sposobnosti v raznih testih, ki se vedno pogosteje uporabljajo v samem postopku izbire kandidata. Vedno pomembnejši postajajo tudi rezultati dela, ki jih iskalec zaposlitve tudi pokaže delodajalcu. Delodajalcu bo pomembnejši tisti kandidat, ki bo iznajdljiv in sposoben opraviti določeno delo samostojno, kot pa, da zaposli osebo s končano VII. stopnjo izobrazbe brez omenjenih lastnosti. V vseh primerih se gleda človeka kot celoto - visoka izobrazba je vse bolj razvrednotena, ker je vse več ljudi visoko izobraženih. ZRSZ meni, da je pomembno, da ima posameznik določeno stopnjo izobrazbe, saj je v veliko razpisih za prosta delovna mesta pogoj tudi določena stopnja izobrazbe. V primerih, ko izobrazba ni pogoj, je pomembno, kaj je posameznik pripravljen narediti za določeno delovno mesto, koliko je sposoben prilagajanja, s čimer se strinja tudi vodja študentskega servisa Mservis v Novi Gorici.

RV 9: Katere od osebnostnih lastnosti imajo današnji mladi, ki vstopajo na trg dela?

V razgovoru vodja Mladinskega centra Hiša Mladih Ajdovščina pojasni, da se od mladih iskalcev zaposlitve pričakuje prilagodljivost in mobilnost. V praksi se izkaže, da mladi pričakovanj ne izpolnijo. Od mladih naj bi bilo pričakovati večjo mero iznajdljivosti, saj je računalniška pismenost v današnjem času na mnogo višji ravni kot nekoč. Vodja študentskega servisa Mservis v Novi Gorici meni, da se vedno vprašajo, kaj mladim pomeni delo. Opažajo, da smo še vedno v obdobju, ko mladi živijo v »hotelu mama«. Marsikdo se ne trudi in mu je težko poprijeti za kakšno delo, ki mu ni všeč. Pogosto mladi nočejo delati taka dela, za katera se niso šolali. Razlog je v ekonomski varnosti, ki jim jo nudijo starši. Mladi bi morali biti bolj samostojni – pogosto se zgodi, da na študentski servis kličejo mame v imenu svojih otrok, nekateri mladi so precej leni in brez volje do dela. Izjeme predstavljajo mladi, ki so visoko motivirani. Če zaključimo – oba intervjuvanca sta mnenja, da so mladi prevečkrat nesamostojni, neiznajdljivi in leni.

RV 10: Katere delovne izkušnje mladi pridobijo v času študija in kako te vplivajo na vstop na trg dela?

ZRSZ in študentski servis Mservis menita, da mladi v času študija pridobijo različne delovne izkušnje. Dosežejo jih s študentskimi deli, z obveznimi praksami, prostovoljnim delom in drugimi oblikami. Opažajo, da večina študentov dela v strežbi, promociji, v trgovinah. To niso dela, ki bi jim nudila primerne delovne izkušnje. V razgovoru študentski servis nadalje navaja, da bi morali mladi ciljati na tista študentska dela, ki se tičejo njihove bodoče dosežene izobrazbe, kajti če opravljajo delo v strežbi v času študija, tudi delodajalci vidijo to osebo samo v luči natararja. Nekatera podjetja nudijo dela tudi v informatiki, pomoč v računovodstvu, marketingu. Ta podjetja lahko prepoznajo študenta kot dobrega bodočega delavca in mu

ponudijo redno zaposlitev. Oba intervjuvanca se strinjata, da mladi v času študija pridobijo številne delovne izkušnje, ki pa ne garantirajo takojšnje zaposlitve po dokončanem šolanju, ker niso ustrezne za vrsto dela, ki ga iščejo delodajalci.

RV 11: Katere od ukrepov spodbujanja zaposlovanja mladi uporabljajo pogosteje?

Mladinski center Hiša Mladih in ZRSZ opažata, da se mladi udeležujejo javnih del, raznih študentskih del, pripravništva, ukrepov usposabljanja in izobraževanja. ZRSZ pa pri tem navaja, da imajo na voljo tudi druge oblike, kot so delovni preizkusi, spodbujanja samozaposlovanja in podjetništva, usposabljanje mladih na področju kulture in športa, spodbude za zaposlovanje v mladinskem sektorju, spodbude zaposlovanja mladih raziskovalcev, programa za zagon inovativnih podjetij. Zavod podpira inovativne inkubatorje. Mladi imajo zaradi političnih ukrepov na voljo vključevanje v različne oblike neformalnega izobraževanja, ki pripomorejo k uspešnejšemu iskanju zaposlitve.

RV 12: Lahko izpostavite katere od prednosti/slabosti ukrepov APZ z vidika spodbujanja zaposlovanja mladih goriške regije?

Po mnenju intervjuvancev so prednosti APZ naslednje: mladi pridobijo več izkušenj in kompetenc, manj je dela na črno, delodajalci dobijo boljši vpogled v trg dela. Pri tem se zmanjša vrzel med delodajalci in na drugi strani iskalci zaposlitev. Kot slabost lahko izpostavimo zgolj morebitno nepravilno delovanje delodajalcev, kot je nepriznavanje pravic iz zdravstvenega in socialnega varstva. Intervjuvanci so mnenja, da ukrepi APZ prinašajo več pozitivnih kot negativnih posledic pri spodbujanju zaposlovanja mladih goriške regije.

RV 13: Imajo ženske kljub vse večji enakopravnosti med spoloma še vedno slabši položaj na trgu dela?

Mladinski center Hiša Mladih Ajdovščina je mnenja, da ženske nimajo slabšega položaja na trgu dela. V današnjih časih je pomembno predvsem, koliko človek zna in kako dober je pri svojem delu. Verjetno se to razlikovanje med spoloma še vedno dogaja v javnem sektorju, pri gospodarskih družbah pa vsekakor ne, kajti lastnik se odloča o tem, koga bo zaposlil. Tudi mnenje ZRSZ je, da ženske danes nimajo slabšega položaja na trgu dela. Stereotipi sicer še obstajajo, vendar samo v glavah iskalcev zaposlitev v smislu zanikanja lastnih zmožnosti za opravljanje določenega dela. Intervjuvanci poznajo primere, ko so ženske delale v vlogi gradbenih tehnikov ali pa so delale za stroji v proizvodnji, kjer je bila potrebna izredna natančnost pri delu. Mnenje vodje študentskega servisa Mservis v Novi Gorici je, da ob sprejemanju novih delavcev delodajalec ne bi smel diskriminirati. Sicer so nekatera dela bolj primerna za ženske, nekatera pa bolj za moške. Pogosto se zgodi, da delodajalci ženske sprašujejo o družinskih načrtih, na primer, ali bo ženska odšla na porodniški dopust. Ob razgovoru so vprašanja o zakonskem stanu in načrtovanju družine sicer zakonsko prepovedana.

Vsi intervjuvanci se strinjajo, da ženske nimajo oziroma ne bi smele imeti slabšega izhodišča v položaju na trgu dela.

RV 14: Kako cena mladih na trgu dela vpliva na njihovo zaposlovanje?

Mladinski center Hiša Mladih Ajdovščina je pojasnil, da mladi definitivno niso dražji, kajti že sama zakonodaja kaže na to dejstvo. Plače so določene s kolektivno pogodbo, določena je minimalna plača, prav tako dodatek za delovno dobo. Dejansko so mladi na trgu dela zelo poceni delovna sila, med drugim je tudi njihovo zdravstveno stanje boljše, kar posledično predstavlja manjši strošek za delodajalca v smislu (trajanja) bolniške odsotnosti. Tudi mnenje ZRSZ je podobno – mladi, ki pridejo na trg dela so cenejši, vendar je tu še veliko spremenljivk, s katerimi se kot ustanova ne ukvarjajo. Cena mladih na trgu delovne sile je povsem odvisna od kolektivne pogodbe, določenih znanj, ki so zahtevana. Intervjuvanca nista jasno odgovorila na zastavljeno vprašanje.

RV 15: Je mlade mogoče opredeliti kot skupino težje zaposljivih?

Mnenje ZRSZ je, da je to odvisno od posameznika. Glede na to, da nimajo prav nobenih delovnih izkušenj, lahko rečejo, da so mladi težje skupina zaposljivih. Na drugi strani imamo podjetne mlade z veliko delovne vneme in energije. Takih, ki bi si radi nekaj ustvarili in so pripravljeni delati, vsekakor ne moremo opredeljevati kot del te skupine. Pri vsem tem ima veliko vlogo vzgoja. Mnenje študentskega servisa Mservis v Novi Gorici je, da podjetja želijo zaposliti izkušen kader. Gledano zgolj s finančnega vidika študentski servis zagotovo ni dražja opcija iskanja delovne sile, saj delodajalcu ni potrebno izplačevati dodatka za delovno dobo, navadno je tudi bolniške odsotnosti manj. Določena podjetja razmišljajo v tej smeri, koliko časa morajo mladega človeka usposabljanje, da bo samostojen za delo. In to predstavlja strošek za podjetje. Mladi bi morali že prej razmišljati, kje bi se radi zaposlili in si pridobivati izkušnje v tej smeri. Intervjuvanca nista jasno odgovorila na zastavljeno vprašanje.

RV 16: Kakšno je sodelovanje z občino, z zavodom za zaposlovanje, mladinskimi servisi, kako vi pomagate mladim?

Mladinski center Hiša mladih Ajdovščina je občinski zavod in je v stalnem kontaktu z ZRSZ. To pomeni, da koristijo njihove programe, javna dela. Omogočajo strokovne prakse, zdravniške preglede in programe, ki jih lahko izvedejo. Spodbujajo podjetništvo, s programi zaposlitvenega bazarja predstavljajo srednje šole osnovnošolcem, prikazujejo primere dobrih praks v lokalnem okolju (na primer, brata Valič padalca, Pipistrel, Pivovarna Pelicon). Skušajo prikazati, kako se lahko iz določenega hobija razvije tudi posel. Lansko leto so razvili DŽOB – *co-working* prostor, ki ponuja uporabnikom stalno ali občasno ustvarjalno in sodelovalno delovno okolje. Tu lahko uporabniki delujejo neodvisno in se po potrebi medsebojno tudi povezujejo. Uporabnikom so na voljo stalne mize, ki si jih glede na razpoložljivost izberejo vsakič sproti. Zadeva je dobro sprejeta. Nudijo tudi pomoč z različnimi oblikami izobraževanj

in tudi z nudenjem informacij. So edini mladinski center v Sloveniji, ki ima co-working prostor. DŽOB ni namenjen samo mladim. Želijo si, da bi k njim prihajalo večje število mladih že v času študija, kajti na tak način si povečajo kompetence, dobijo nova poznanstva, naučijo se kako organizirati nek dogodek in podobno. Hiša mladih Ajdovščina dodaja pomen izkušnje, ki jo je doživel aktualni župan kot član Mladinskega sveta. Zaradi tega mu gre pripisati delno zaslugo za ustanovitev Mladinskega centra. To dejstvo predstavlja dodaten razlog za njegovo skrb ob nastalih problemih – sem sodi tudi skrb za mlade. Občina se trudi in dela znotraj svojih finančnih okvirjev. Pri tem gre za majhno območje: v primerjavi z večjimi mesti imajo zelo dobro razvito infrastrukturo, dejavnosti, programov, občinskih razpisov.

Študentski servis Mservis v Novi Gorici je imel od MDDSZ podeljeno koncesijo, tako da so za brezposelne iskalce izvajali delavnice, ki so jim omogočale pridobitev novih znanj in veščin, kako biti bolj uspešen na trgu dela. Z ZRSZ sodelujejo na mini kariernih sejmih. Letos so v sodelovanju z zavodom izvedli srečanje »Povabilo na kavo«. Na ta dogodek so bili vabljeni mlajši iskalci zaposlitve do 30. leta starosti. Ko iščejo kandidate za zaposlitev za svoje naročnike, jim zavod iz svojih evidenc na razgovor pošlje nekaj najprimernejših kandidatov. Mservis ima podeljeno koncesijo za opravljanje storitev iskanja delovnega kadra. Ko potrebujejo določenega delavca, se obrnejo na njih, ker poznajo trg delovne sile bolje kot zavod. Sodelujejo tudi z gospodarskimi zbornicami, strokovnimi šolami za izobraževanje in drugimi institucijami.

7 ZAKLJUČEK

Zaposlitev mladim prinaša socialno in ekonomsko samostojnost. V procesu zaposlovanja in samega razvoja politik na tem področju je mlada populacija že dolgo prepoznana kot ena ranljivejših družbenih skupin. Delež brezposelnosti med mladimi je v svetovnem merilu trikrat višji v primerjavi s stopnjo brezposelnosti odraslih oseb. Ravno tako je njihov položaj pri samem zaposlovanju in v nadaljevanju pri delu slabši.

V teoretičnem delu naloge ugotavljamo, da država prispeva svoj delež k povečanju zaposlitvenih možnosti mladih s programi aktivne politike zaposlovanja. Ta program pozna štiri ukrepe, ki so usmerjeni v usposabljanje in izobraževanje, spodbude za zaposlitev, kreiranje novih delovnih mest ter spodbujanje samozaposlovanja. Za Slovenijo je značilen sorazmerno slabši položaj mladih na trgu delovne sile v primerjavi s celotnim aktivnim prebivalstvom. Delež mladih, ki so brezposelni, je v razvitih državah dvakrat višji v primerjavi z brezposelnostjo odraslih oseb. Slovenska mlada populacija v starosti od 15 do 29 let je v primerjavi z mladimi EU-27 v ugodnejšem položaju. Brezposelnost mladih v Sloveniji se je v primerjavi z brezposelnostjo mladih EU-27 vse od leta 2001 tendenčno zmanjševala. Gospodarska kriza je močno prizadela mlade v Sloveniji in EU, saj je brezposelnost mladih praviloma občutljivejša za gospodarska nihanja. V času recesije se v primerjavi s splošno brezposelnostjo povečuje občutno hitreje, med okrevanjem pa se pomembno počasneje zmanjšuje. Goriška regija je imela v obdobju od 2009 naprej sedem zaporednih let najnižjo stopnjo registrirane brezposelnosti. Opaziti je povečanje brezposelnosti zaradi prodaje in racionalizacije proizvodnje velike števila podjetij v Vipavski dolini, kot npr. Primorje, Lipa, Ika, Tekstilna, Fructal, Mlinotest. A ta podjetja niso zanimiva za mlado populacijo. Večina te populacije se je izobraževala na gimnazijah, družboslovnih fakultetah, bistveno manj pa na tehničnih programih in s tako izobrazbo se ne zaposlujejo v prej omenjenih podjetjih.

V empiričnem delu naloge preko intervjujev ugotavljamo, da je tudi v Sloveniji stopnja brezposelnost mlade populacije visoka. Med drugim temu lahko pripišemo tudi pomanjkanje izkušenj mladih, ko vstopajo na trg dela. V času izobraževalnega procesa mladi opravljajo različna dela preko študentskega servisa, vendar s tem delom pridejo zgolj do zaslužka, ne pa do primernih delovnih izkušenj. Delodajalcem tak način dela ustreza, saj imajo pri tem manjše stroške. Tako mladi ob iskanju redne zaposlitve ne premorejo ustreznih delovnih izkušenj. Delodajalci upoštevajo delovne izkušnje, če se tičejo takih delovnih izkušenj, ki so primerna za razpisano pristo delovno mesto. Nadalje ugotavljamo, da imajo ženske enake možnosti kot moški, kar se tiče zaposlovanja. To, da so ženske težje zaposljive, pa je zgolj zaradi porodniškega dopusta. V nadaljevanju ugotavljamo, da je delež brezposelnih mladih 17,8 % v goriški regiji, ostalo slovensko povprečje pa je 21,7 %. Recesija goriške regije ni tako prizadela kot ostale regije.

Z analizo odgovorov v intervjujih ugotavljamo, da mladim v tej regiji predstavlja velik problem mobilnost, kajti niso pripravljene delati v podjetjih, ki imajo svoj sedež v oddaljenih krajih.

Mladi si želijo takoj po končanem študiju pričeti opravljati poklic, za katerega so se izobraževali. To so pogosto previsoke ambicije, menijo nekateri intervjuvanci. Sicer je pomembno, da ima posameznik ustrezno stopnjo izobrazbe, vendar je pomembno tudi to, kaj je za določeno delovno mesto pripravljen narediti. Problem predstavlja dejstvo, da imajo mladi veliko teoretičnega znanja, praktičnega pa malo ali nič. Velikega pomena za hitrejšo zaposlitev so sposobnosti, ki jih imajo posamezniki: prednosti za mlade so iznajdljivost, samostojnost, mobilnost, motiviranost. Žal je v praksi tako, da večina mladih v času študija pridobi določene izkušnje, vendar so to predvsem izkušnje v strežbi in podobnih delih. To ni pozitivno za nadaljnje iskanje zaposlitve v smeri dosežene izobrazbe. Ukrepi za zaposlovanje mladih v goriški regiji, ki se izvajajo od leta 2013, so v glavnem javna dela, razna študentska dela, pripravništva, ukrepi usposabljanja in izobraževanja. Prednosti aktivne politike zaposlovanja z vidika spodbujanja zaposlovanja mladih v goriški regiji so zagotovo v tem, da mladi pridobijo več izkušenj in kompetenc, manj je dela na črno, delodajalci dobijo boljši pregled nad trgom dela, torej kaj jim trg nudi. Pri tem se zmanjša vrzel med delodajalci in na drugi strani iskalci zaposlitev. Kot slabost pa bi lahko izpostavili samo morebitna izkoriščanja delodajalcev. Mladih ne moremo enoznačno opredeliti kot ranljive skupine na trgu dela. Opredelitev je odvisna predvsem od posameznika. Na podlagi opravljenih intervjujev na koncu ugotavljamo, da je sodelovanje z občino, z zavodom in mladinskimi servisi v goriški regiji dobro, saj se spodbuja podjetništvo, nudijo se razna izobraževanja in podobno.

LITERATURA

- Bakovnik, N., T. Beočanin in J. Jazbar. 2012. *Strategija za mlade v občini Ajdovščina 2013-2018*. Ajdovščina: Mladinski svet Ajdovščina.
- Bergström, O. in D. Storrie. 2003. *Contingent Employment in Europe and the United States*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Bubnov-Škoberne, A. 1997. Pravni vidiki socialne varnosti za brezposelne, *Uradni list RS*, Ljubljana.
- De Lucca, J.P. 2005. *Young people and workplace discrimination*. [Http://aei.pitt.edu/6039/1/34.pdf](http://aei.pitt.edu/6039/1/34.pdf) (20. 1. 2017).
- Dolenc, D. in D. Šter. 2011. *Izobrazba, 1. Januar 2011 – končni podatki*. [Http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=4412](http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=4412) (11. 1. 2017).
- Domadenik, P., D. Farčnik, Č. Kostevc, I. Ograjenšek, T. Redek, N. Simčič, P. Dolenc, S. Laporšek, M. in Vodopivec. 2013. *Trg dela v Sloveniji: Pregled stanja in analiza izbranih tem*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Eurostat. 2015a. *Youth unemployment rate by sex, age and country of birth*. [Http://ec.europa.eu/eurostat/data/database](http://ec.europa.eu/eurostat/data/database) (18. 1. 2017).
- Eurostat. 2015b. *Tertiary education statistics*. [Http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tertiary_education_statistics](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tertiary_education_statistics) (18. 1. 2017).
- Eurostat. 2016. *Euro area unemployment at 9,8%*. [Http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7752348/3-01122016-AP-EN.pdf/5f785386-b824-4b65-a09d-99d8bed9958a](http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7752348/3-01122016-AP-EN.pdf/5f785386-b824-4b65-a09d-99d8bed9958a) (18. 1. 2017).
- Harslof, I. 2003. Processes of marginalization at work: integration of young people in the labour market through temporary employment. V *Youth unemployment and social exclusion in Europe*, ur. T. Hammer. Bristol: Policy Press.
- Hrovatin, N. 2003. *Uvod v gospodarstvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Ignjatović, M. 2006. Položaj mladih na trgu delovne sile. *IB revija* 40 (4): 66-69.
- International Labour Organization (ILO). 2001. *Glossary of Statistical Terms*. [Https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2791](https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2791) (19. 1. 2017).
- Južnik Rotar, L. 2007. Razširjenost fleksibilnih oblik zaposlovanja. *IB revija* (3-4): 91-101.
- Kajzer, A. 2001. "Nove" usmeritve politike zaposlovanja v Evropski uniji in Sloveniji – nekaj besed in števil o njenih rezultatih. V *Politika zaposlovanja*, ur. I. Svetlik, J. Glazer, A. Kajzer in M. Trbanc, 476-490. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kordeš, U. in M. Smrdu. 2015. *Osnove kvalitativnega raziskovanja*. Koper: Založba Univerze na Primorskem.
- Kralj, D., K. Mihajlovič, L. Tepeh in N. Orešnik. 2014. Zaposleni in brezposelni mladi. V *Mladi, zaposljivost in zdravje: zbornik znanstveno-raziskovalnih prispevkov*, ur. N. Knez, P. Petrič in T. Totič, 29-36. Maribor: Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta.
- Krašovec, T. 2001. *Deset let gospodarskega razvoja v samostojni Sloveniji*. Ljubljana: Združenje Manager, Razum.
- Lavrič M., S. Flere, M. Tavčar Krajnc, R. Klanjšek, B. Musil, A. Naterer, A. Kirbiš, M. Divjak in P. Lešek. 2010. *Mladina 2010: družbeni profil mladih v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

- Leskošek, V. 2009. Zaposlitvene možnosti mladih. *Socialno delo* 48 (4): 207-214.
- Malačič J., A. Kešeljević in J. Sambt. 2009. *Naravna stopnja brezposelnosti v Sloveniji*. Ljubljana: Banka Slovenije.
- Mernik, J. 2012. *Prvi koraki proti službi v tujini. Programi splošnega neformalnega izobraževanja odraslih 2012-2014*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. [Http://www.alfabet.si/nio-gradiva/Prvi%20koraki%20proti%20sluzbi%20v%20tujini.docx](http://www.alfabet.si/nio-gradiva/Prvi%20koraki%20proti%20sluzbi%20v%20tujini.docx) (11. 1. 2017).
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ). 2015. *Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2016-2010*. [Http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/zaposlovanje/Smernice_APZ_2016_2020__final.pdf](http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/zaposlovanje/Smernice_APZ_2016_2020__final.pdf) (20. 1. 2017).
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ). 2016. *Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja*. [Http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/word/zaposlovanje/Katalog_APZ_20.5.2016_zadnja_verzija_20_5_2016.doc](http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/word/zaposlovanje/Katalog_APZ_20.5.2016_zadnja_verzija_20_5_2016.doc) (20. 1. 2017).
- OECD. 2017a. *LFS by sex and age – indicators*. [Https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=LFS_SEXAGE_I_R](https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=LFS_SEXAGE_I_R) (13. 1. 2017).
- OECD. 2017b. *Youth Unemployment Rate (indicator)*. [Https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm](https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm) (13. 1. 2017).
- Pečar. 2008. *Regije 2008 – izbrani socioekonomski kazalniki po regijah*. Delovni zvezek št. 13/2008, let. XVII. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. [Http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2008/dz13-08.pdf](http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2008/dz13-08.pdf) (20. 12. 2016).
- Rapuš-Pavel, J. 2005. Ranljivost mladih pri soočanju z brezposelnostjo. *Socialna pedagogika* 9 (2): 329-360.
- Samuelson, P.A. in W.D. Nordhaus. 2002. *Ekonomija*. Ljubljana: Naklada MATE, GV založba.
- Shore, M.L. in C.B. Goldberg. 2005. Age Discrimination in the Workplace. V *Discrimination at Work: The psychological and organizational bases*, ur. R.L. Dipboye in A. Colella, 203-225. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Spruk, V. 2013. Mladi in trg dela v času gospodarske krize. V *IB, Revija za strokovna in metodološka vprašanja trajnostnega razvoja*, ur. A. Kajzer, 5-15. Ljubljana, UMAR.
- Statistični urad Republike Slovenije (SURs). 2012. *Statistični urad – SI-STAT - spletna podatkovna baza*. [Http://www.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/Dem_soc.asp](http://www.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/Dem_soc.asp) (12. 1. 2017).
- Statistični urad Republike Slovenije (SURs). 2016. *Zaposleni, samozaposleni in brezposelni*. [Http://www.stat.si/StatWeb/pregled-podrocja?idp=116&headerbar=2#](http://www.stat.si/StatWeb/pregled-podrocja?idp=116&headerbar=2#) (19. 1. 2017).
- Statistični urad Republike Slovenije (SURs). 2017. Vstopna stran. [Http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp](http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp) (15. 1. 2017).
- Svetin, I. in T. Osvald. 2016. *Aktivno in neaktivno prebivalstvo, Slovenija*. [Http://www.stat.si/statweb/Common/PrikaziDokument.ashx?IdDatoteke=7788](http://www.stat.si/statweb/Common/PrikaziDokument.ashx?IdDatoteke=7788) (19. 1. 2017).

- Trbanc, M. 1992. Mladi na trgu delovne sile. V *Zaposlovanje, perspektive, priložnosti in tveganja na trgu delovne sile*, ur. B. Preželj, I. Svetlik. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Trbanc, M. in D. Verša. 2001. Zaposlovanje mladih. V *Politika zaposlovanja*, ur. I. Svetlik, J. Glazar, A. Kajzer in M. Trbanc, 338-368. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M. 2000. Ranljivost, mladi in zasebno okolje. V *Socialna ranljivost mladih*, ur. M. Ule, 117-131. Ljubljana: Aristej.
- Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj (UMAR). 2013. *Sprememba stanja in reforme na trgu dela v obdobju krize*. https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjH4_C4m9HRAhXCzRQKHfcBDmoQFggYMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.umar.gov.si%2Ffileadmin%2Fuser_upload%2Fpublikacije%2Fizivi%2F2013%2Ftrgdela.pdf&usg=AFQjCNEK2qSSLNXWSvuj9jAEJtk5NZIZEQ&bvm=bv.144224172,d.bGs (18. 1. 2017).
- Urad za mladino RS. B.I. *Osnovne definicije*.
http://www.urism.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovne_definicije/ (19. 1. 2017).
- Visokošolska prijavno-informacijska služba. 2015. *Prijave (prve želje) za vpis v prvi letnik, študijsko leto 2015/16*. <https://www.uni-lj.si/mma/sprejeti%20minimumi%201%20rok%202015%202016/2015072115082850/> (19. 1. 2017).
- Vlada RS. 2013. *Obvladovanje sive ekonomije v Republiki Sloveniji*.
http://www.protisiviekonomiji.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2013/siva_ekonomija/Siva_ekonomija.pdf (12. 1. 2017).
- Zakon o urejanju trga dela (ZUTD). *Uradni list RS, št. 80/10, 21/13, 63/13, 100/13*.
- Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ). 2010. *Prijava na Zavodu*.
http://www.ess.gov.si/iskalci_zaposlitve/prijava_brezposelne_osebe (04. 02. 2016).
- Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ). 2013. *Mladi in trg dela*.
https://www.ess.gov.si/_files/4809/mladi_in_trg_dela.pdf (18. 1. 2017).
- Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ). 2015. *Mladi in trg dela*.
https://www.ess.gov.si/_files/7755/Analiza_Mladi_in_trg_dela_2015.pdf (13. 1. 2017).